

מפגשי בוקר
לתלמידי כיתות ה-ו:
מפגשי קולנוע
בתיבה: נעמה זה-גולדנברג

מפגשי בוקר לכיתות ה-ו בקולנוע

מפגשי הבוקר בקולנוע מבקשים לפתוח בפני התלמידים התבוננות חדשה על עולם הקולנוע וחווית צפייה ביקורתית משותפת, מתוך התבוננות במחזות שונים בכדור הארץ ובעולמות הפנטזיה, ובסוגות קולנועיות שונות. יחד עם זאת המפגשים אינם 'שיעור קולנוע', ועיקר ההתייחסות אל הסרטים היא ממקום של שיח ערכי ורגשי ולא בכלי ביקורת קולנועיים, או ניתוח הסוגה הקולנועית. דרך הסרטים נבקש לגעת בנושאי זהות והתבגרות כמו – בחירה, אחריות, חגיגת השונות, משפחה, חברות, לחץ חברתי, אומץ, התמודדות ועוד.

במרבית המקרים נעסוק בסרט לאורך שנים מפגשים, בכדי לאפשר יצירת תהליך מתמשך לאור התהפוכות שמתרחשות על גיבורי הסרט ובעלילת הסרט, וממילא גם בנו – הצופים.

את המפגשים ילווה יומן מסע שיסייע לתלמידים במעבר משבוע לשבוע ובראיית ההתפתחות ביכולת שלהם להביע את עצמם בעקבות הצפייה, יכולות ההבעה כמו גם התובנות מתוך הצפייה ישתכללו גם מבלי לעסוק בנייתוח ביקורתי של הסרטים. (ממומלץ לקנות לתלמידים פנקס קשיח קטן או מחברת מיוחדת כדי לשוות ליומן מעמד אחר ממחברת רגילה). בתום הצפייה כדאי להכריז מראש על משך זמן (שתיים שלוש דקות לפחות) של דממה ועיבוד אישי של הקטעים, גם כשמדובר בסרטי אנימציה או קומדיה. עם הזמן התלמידים ילמדו לבחון כיצד הסרט השפיע עליהם? אילו רגשות הוא העלה? מה הקטע מציג? אילו מחשבות עולות בהם מהצפייה? מה לדעתם הייתה כוונת הבמאי?

מבנה המפגשים יכיל:

כמה מילים על הסרט (יכול להיות גם אחרי הצפייה הכפולה לשיקולכם ביחס לכל קטע)

צפייה בקטע

כמה דקות של עיבוד אישי – וכתיבה / ציור ביומן.

עיבוד נוסף

צידה לדרך – בדרך כלל שיר או קטע קריאה קצר שמטרתו כשמו לתת עוד צידה לדרך לחשיבה ולתחושה עד המפגש הבא. המטרה אינה לנתח את השיר או הקטע המוצע. אפשר אפילו לצלם להם את המילים ולבקש שידביקו ביומנים בלי לנהל על כך שום דיון.

בהמשך יובאו מספר כלים כללים לתהליך העיבוד האישי והעיבוד הנוסף (אישי או קבוצתי)

ועל כל סרט יובאו הצעות ספציפיות בעיקר לדיון ולעיתים גם לעיבוד.

הצעות לעיבוד אישי:

כתיבה / רישום חופשי

כתיבה אוטומטית

רישום של תחושה

כתיבת 'המשך' לתסריט

הצעות לעיבוד קבוצתי:

דיון מונחה

משחק אסוציאציות – כל אחת ואחד אומר את המילה הראשונה שעולה לו לראש בעקבות הצפייה

פיתוח המשך ל'תסריט'

משחק ממשיך של הדמויות

מונולוג / תיאור הסיטואציה מזווית ראייה של אחת הדמויות (עדיף דמות שנראית זניחה)

אל תוותרו על קריאת הרקע הקצר על הסרט, וצפו בקטע שתראו לפני ההקרנה בכיתה! רק אתן יודעות מה מתאים לתלמידים שלכן.

סרטים מסוימים מותאמים לתקופת זמן והם מסומנים כעוגנים בלוח. השיבוץ המוצע אינו אקראי יש בו שמירה על גיוון וחזרה על נושאים במשך השנה אך לא בצמידות. לכן במידה ותשנו את הרצף שימנה לב להמשך התוכנית. מוצעים גם מספר סרטונים קצרים למפגשים שמתקצרים בצורה לא מתוכננת לנוחיותכן.

מצרפות הצעות לסרטונים קצרים ומצוינים לימים בהם המפגש התקצר.

[Dust Buddies](#) - על אומץ, חברות תושייה – משעשע (4 דק')

[Rubato](#) - על ראיית ערך האחר וראיית הטוב, על חיות ואנשים (7:38 דק')

[That was so cute Bird](#) - על התמודדות עם פחד ומציאת דרכים יצירתיות לבעיה (4:45 דק')

["Soar" - by Alyce Tzue](#) - נשים גיבורות, על התמדה, נחישות, יצירתיות (6:14 דק')

[El Vendedor de Humo](#) - על חלומות ואשליות (6:26 דק')

צפייה מהנה.

תעביר את זה הלאה - Pay It Forward

ארה"ב שנת 2000, במאית מימי לדר, מבוסס על ספרה של קתרין ריאן הייד.

שימנה לב ♥ התקציר מיועד בשבילכן. נסו לשמר את הצפייה והעיבוד במרכז המפגש.
מורה של כיתה ז' (קווין ספיסי) נותן משימה מתמשכת לתלמידי: **"חשבו על רעיון שינה את עולמו, ותניעו אותו"**. טרוור (הילי ג'ואל אוסמנט), בן יחיד לאב מכה ואם המתמודדת עם אלכוהוליזם וגברים מוצלחים פחות ופחות בחייה (הלן האנט). מציע מודל חברתי של העברת טובות והרחבת עשיית הטוב בעולם, מודל המבוסס על אמון בטוב האנושי, הוא קורא למודל 'תעביר את זה הלאה'. הסרט מציג שלושה תהליכים מקבילים:
- ההתקדמות של 'תעביר את זה הלאה', ההשפעה על אנשים והתפשטות המעשים הטובים. את השתלשלות המעשים האלו הצופים רואים בשני ערוצים דרך המהלכים עצמם ודרך עיתונאי שמתחקה אחריה.
- מערכת היחסים שטרוור טווה (כחלק ממשימות 'תעביר את זה הלאה') בין אמו והמורה.
- התהליך שטרוור עובר כשמבחינתו הפרויקט נכשל והוא אינו מצליח להשפיע אפילו על אדם אחד.
בסיום הסרט ואחרי שטרוור מגלה (בעזרת העיתונאי) עד כמה הפרויקט שלו מצליח ומשפיע, הוא נדקר על ידי נער בביה"ס ומת מפצעיו, בסצנת הסיום האם נחשפת, לאחר מותו, להערכה הגדולה לה טרוור זכה על מעשיו.
השאלות הגדולות ששואל המורה בתחילת הסרט – מה אנחנו מצפים מהעולם? ומה העולם מצפה ממך? והמשימה שמטרתה, כפי שמבין אותה טרוור היא לשנות את העולם. מתאימה מאד לפתיחת שנת הלימודים כמו גם השנה היהודית. ההנחה שהאפשרות לתקן ולהשפיע קיימת אצל כל אחד ואחד מאתנו והאחריות מונחת לפתחנו היא המסר שעולה מהסרט.

כללי צפייה / חוזה כיתתי / תאום ציפיות

- משום שמדובר במפגש ראשון ההמלצה היא לפתוח ב'חוזה כיתתי' למפגשי קולנוע.
- הצפייה היא צפייה דמומה, במובן זה שהערות ומחשבות שעולות במהלך הצפייה צריכות להישאר אישיות, אפשר וכדאי להשתמש ביומן האישי בעת הצפייה.
 - מאחרים מתיישבים לצד הדלת או מאחור ולא נכנסים למקומם תוך הפרעה לחבריהם.
 - כדאי לתאם תורן או אחראי טכני שיכין את הכיתה מבעוד מועד לצפייה בכדי שהתלמידים יוכלו להנות ממקסימום זמן במפגש.
 - הצפייה היא בקטעי סרטים, יהיה נפלא אם התלמידים יבחרו להמשיך ולצפות בבית בסרטים מלאים.
 - היומן הוא אישי! ולכן אף אחד לא פותח יומן של תלמיד אחר, בשום שלב התלמידים לא ידרשו לקרוא מתוכו (מי שירצה כמובן יוכל). הוא ישמש את התלמידים בראש ובראשונה לכתוב או לצייר את אשר על ליבם במספר הדקות אחרי הצפייה המשותפת. [כתבו שמות על היומנים]
 - כדאי להגדיר את משך זמן העיבוד האישי. ולברר את תפקידו לפני הצפייה, כדי לתת להם להתנסות כבר במפגש הראשון במפגש עם עצמם דרך היומן.

מפגש ראשון

אחרי הגדרת כללי הצפייה כדאי לתת למפגש הראשון משימה מוגדרת לחלק השקט שאחר הצפייה המשותפת. אפשר להציע: אחרי הצפייה ציירו/ כתבו כל מה שעולה על דעתכם בעקבות הסרט. מה הרגשתם? על מה אתם חושבים? אילו תחושות עלו בכם? מה גרם להם?

צפייה

(הפתיחה היא בעצם העתיד והיא מעידה על הצלחה מסוימת של הפרויקט לכן עדיף לוותר עליה)

קטע ראשון החל מדקה 4:25 – כניסה לביה"ס

עד דקה 15 כשטרור צופה בהומלסים (השוט הבא עובר למופע חשפנות-שימנה לב..).
הסרט מתחיל בדיון בכיתה ובמשימה שניתנה לתלמידים.

משום שזהו המפגש הראשון, ובשל 'החוזה' וחלוקת הימנים. קטע הצפייה קצר.
אם אתן חושבות / מגלות שיש לכן יותר זמן אפשר להמשיך ולראות את הקטע השני המוצע (8 דקות)
ובתנאי שיישאר די זמן לפחות לעיבוד האישי ביומן.

עיבוד אישי ביומן

עיבוד קבוצתי

כדאי לתת לתלמידים לשוחח על הדברים בעקבות התחושות והמחשבות שהתעוררו בהם לאור הצפייה בקטע.

כמה רעיונות מרכזיים שעולים בקטע ואפשר לפתח אותם:

- המילה אפשרי. האם באמת 'אפשרי' לשנות את העולם?
- האם תפקידו של כל אחד מאתנו לשנות את העולם? טרור שואל את המורה 'מה אתה עשית בשביל להציל את העולם?' והמורה עונה במילים אחרות "לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בין חורין להיבטל ממנה" (מסכת אבות ב', ט"ז) אני משנה אתכם, אני משפיע עליכם לפעול, וזו הפעולה שלי. זו פעולה של שינוי ותיקון עולם, בהיקף היכולות שלי.
- מה דעתם על המשימה?
- כיצד לדעתם ימשיך הסרט? אפשר לתת לתלמידים להציע את תסריטים (זהירות מספויילרים ☺)
אבל השאלה הזו מזמנת גם מעט שיח קולנועי:
בתחילת הסרט נראים בריונים, לאחד מהם סכין, 'אקדח שמופיע במערכה הראשונה חייב לירות במערכה השלישית...' מה יהיה תפקידם?
בעשר הדקות הראשונות של הסרט אנחנו מבינים מיהו גיבור הסרט ומיהם גיבורי המשנה – באילו דרכים הבימאי עושה זאת? (גיבורי המשנה מופיעים בקטעים שהורדו, העיתונאי שחוקר את 'תעביר את זה הלאה' פותח את הסרט, ואמא של טרור גם היא מופיעה והושמטה)

אפשר לשלוח את הילדים עם 'צידה לדרך' השירים 'אני ואתה נשנה את העולם' ו'לא אני ולא אתה'.
הם יכולים להדביק את השירים ביומן המסע (במידה ונותר זמן אפשר גם לשמוע [כאן](#) [וכאן](#) בהתאמה)

אני ואתה נשנה את העולם

מילים: אריק אינשטיין

לחן: מיקי גבריאלוב

אני ואתה נשנה את העולם ,
אני ואתה אז יבואו כבר כולם ,
אמרו את זה קודם לפני ,
לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם .

אני ואתה ננסה מהתחלה ,
יהיה לנו רע, אין דבר זה לא נורא ,
אמרו את זה קודם לפני ,
זה לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם .

אני ואתה נשנה את העולם ,
אני ואתה אז יבואו כבר כולם ,
אמרו את זה קודם לפני ,
לא משנה - אני ואתה נשנה את העולם.

לא אני ולא אתה

מילים ולחן: עמיר בניון

לא אני ולא אתה ולא כל העולם הזה
לא יחדיו ולא לבד, לא בשיר ולא בחג
לא בשום כיוון כזה, בעולם הזה
כן, לא אתה ולא אני הלאה
תצא מזה כבר

לא איתך ולא איתי ולא עם כל מי שתרצה
לא בקור, לא בחום, לא בים ולא באש
לא בשום מקום כזה, בעולם הזה
כן, לא אתה ולא אני הלאה,
תצא מזה כבר

אני ואתה לא נשנה את העולם
אם רק נשתנה בעצמנו קצת
זה יספיק, בן אדם
אז לא אני ולא אתה ולא ההוא
לא נשנה את העולם,
אם רק נשתנה ננסה מעט
זה יספיק לעולם
זה יספיק לכולם, בן אדם

לא חכם ולא טיפש ולא כל מה שרק תרצה
לא בצחוק ולא בדם ולא פה ולא שם
לא בשום מקום כזה בעולם הזה
כן, לא אתה ולא אני הלאה,
תצא מזה כבר.

קטע שני מדקה 18:10 עד דקה 26:15

האם מגיעה הביתה ומגלה הומלס בבית. ניגשת לביה"ס לברר מה המשימה שגרמה לבנה להכניס את ההומלס הביתה ומקיימת שיחה (סוג של..). עם המורה, האם נכון לתת משימה שאי אפשר לעמוד בה?

קטע שלישי מדקה 30:00 – עד דקה 36:00

האמא מוצאת את ההומלס במוסך, מתקן את הטנדר שלה. הוא מסביר לה מדוע הוא עוזר לה ולמה אסור לו לעזור לטרור. השוטים עוברים בין ההסבר של טרור בכיתה להסבר של ההומלס לאמא של טרור בבית.

*** בין שני הקטעים מתפתחת החקירה של העיתונאי, אפשר לראות את הכל ברצף אבל זה מחייב אתכן להשלים לתלמידים את סיפור המסגרת.

העיתונאי מגיע לזירת פשע בלילה גשום במיוחד, הרכב שלו נהרס במהלך מרדף משטרתי. אבוד בגשם ומול רכבו ההרוס מופיע אדם ונותן לו רכב יוקרה חדש, בתנאי, שהוא 'יעביר את זה הלאה' (ככה הסרט מתחיל) בקטע הזה העיתונאי מגיע אל אותו אדם (שמתגלה כעו"ד בכיר) ומנסה להבין מהי הסיבה לאלטרואיזם המוזר הזה.

*** שמנה לב, אם אתן בוחרות להראות את הכול ברצף, שיש לכן מספיק זמן למפגש.

מומלץ לעצור כאן לעיבוד אישי ביומנים

הקטע הרביעי פחות חשוב והוא לשיקולכן. כדאי לראות את הקטע השלישי פעמיים.

עיבוד קבוצתי

הצטרפו לכיתה של טרור. מה דעתכם על התכנית?

קטע רביעי 1:46:24 עד 1:50:00

הכתב שמתחקה אחרי 'תעביר את זה הלאה' מלוס אנג'לס לוואגס (שם גר טרור), מגיע אל טרור במהלך מסיבת יום ההולדת ה-12 שלו. והצופים מגלים את היקף השפעה של 'תעביר את זה הלאה' הפרויקט של טרור.

זהו סוף הסרט – המשכו (מיד בתום צילומי הכתבה) במותו של טרור – זוכרות את הסכין מהמערכה הראשונה? ... תחליטו אתן אם מתאים לכן להראות את הסיום. ההצעה היא לדלג, התלמידים לא חוו את כל הסרט ולא מכירים את הדמויות ולכן הסיום יהיה תלוש ומצד זה מיותר.

עיבוד קבוצתי

כמה רעיונות מרכזיים שעולים בקטעים ואפשר לפתח אותם:

- להאמין בטוב האנושי. הפרויקט מניח שרוב האנשים יעבירו הלאה. גם כי תהיה להם מחויבות ליקוד הכבוד' וגם כי טבע האדם טוב מנעוריו. בסרט מופיעות דווקא דמויות קצה שמסייעות ופועלות, הומלס-נרקומן, עבריין, אלכוהוליסטית וכו'. אז לקראת חודש אלול – האם האדם טוב או רע מנעוריו? האם התלמידים מאמינים באדם?
- הדיון הזה מוביל לשאלת הגבולות. טרורר מכניס לביתו הומלס. מה הגבול של עשיית הטוב? האם יש גבול כזה? האם הכנסת הומלס (ונרקומן) הביתה תתקן את העולם? מה הסיכונים בכך? מה יקרה אם אף אחד לא ייקח את הסיכון?
- קשר הורים ילדים – עם מי קל לנו לדבר?
- קשר מורים תלמידים – האם המורים באמת מאמינים בנו? מה התלמידים חשבו על דבריה של האם למורה?

צידה לדרך

שירו של שאול טשרניחובסקי אני מאמין [שחקי שחקי], הפך לשיר האמונה החילוני. אל מול אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח שרו במלוא גרון חלוצים חילונים את אני מאמין של טשרניחובסקי. בשירו מועלה על נס האדם, האמונה באדם ובכוחו להיטיב את המציאות האנושית בין לאומים, באחריות קולקטיבית ובהפרחת השממה. השיר במשלב קשה לתלמידים ולכן הבאנו רק את שני הבתים הראשונים מתוך שמונה. מומלץ להציע לתלמידים להדביק את השיר ביומן שלהם.

אני מאמין / שאול טשרניחובסקי

שִׁחְקִי, שִׁחְקִי עַל הַחֲלוּמוֹת,
זוֹ אֲנִי הַחֹלֵם שָׁח.
שִׁחְקִי כִּי בְּאֶדָם אֶאֱמִין,
כִּי עוֹדֵנִי מֵאֶמִין בְּךָ.

כִּי עוֹד נִפְשֵׁי דָרוֹר שׁוֹאֲפֹת
לֹא מִכְרַתְיָהּ לְעַגְל-פֶּז,
כִּי עוֹד אֶאֱמִין גַּם בְּאֶדָם,
גַּם בְּרוּחוֹ, רוּחַ עֶז.

ואפשר גם – הרבה יותר פשוט

אני מאמין באמונה שלמה שברגע זה
עומדים מיליוני בני אדם בצמתי דרכים
ובמפגשי רחובות, במדבריות ובג'ונגלים
והם מראים האחד לחברו היכן לפנות
ומהי הדרך ומה הכיוון ומסבירים היכן
לפנות ולאן לפנות ואיך להגיע בדרך
המהירה ביותר ואיפה לשוב ולשאול
אדם אחר. לשם לשם. לא, אלא רק
בפניה השניה ומשם שמאלה או ימינה
ליד הבית הלבן, ליד עץ האלון, והם
מסבירים בקולות נרגשים ובהנפת ידים
ובתנועות ראש, לשם לשם,
לא השם הזה, השם האחר
כמו בפלחן קדום. גם זו דת חדשה.
אני מאמין באמונה שלמה שברגע זה.

יהודה עמיחי. פתוח סגור פתוח. עמוד 129

לקום אתמול בבוקר

במאי: הארולד ראמיס, ארה"ב 1993

שדרן טלוויזיה שחצן בשם פיל (ביל מארי) נשלח לסקר את 'יום המרמיטה' בעיירה קטנה, יחד עם לארי הצלם וריטה המפיקה (אנדי מקדואל). בעקבות סופה גדולה הם נאלצים להישאר בעיירה ללילה נוסף, אלא שבבוקר מגלה פיל שהוא קם בבוקר האתמול ומלבדו אף אחד לא זוכר את היום שחלף. בימים של חשבון נפש ושיח על תיקון, הסרט פותח את האפשרות ללמוד ממעשינו ולתקן אותם עד לתוצאה הרצויה. אנחנו שומעים לא פעם את המשפט 'אם רק היה ניתן להזיז את הגלגל אחורנית' - ובכן, בסרט הזה אפשר, מה היית עושה כעת?

פיל מתעורר אין ספור פעמים באותו בוקר, הוא בוחן את האפשרויות בכל מיני דרכים, הוא מנצל זאת להרס, שעשוע, גנבה וניצול. הוא מנסה לכבוש את ליבה של ריטה, בה הוא מתאהב, על ידי איסוף מידע עליה ועל ידי מניפולציות, הוא מנסה ליצור 'יום מושלם' עבורם ונכשל שוב ושוב.

הוא נע בין ייאוש לחדווה, 'מתאבד' באין סוף דרכים ולומד כל מיני מיומנויות (נגינה, פיסול בקרח ועוד). עם הזמן הוא מכיר את האנשים בעיירה וקובע לעצמו סדר יום שמסייע לתושבים שונים, ילד שנפל מעץ, אדם שנחנק, קבוצת נשים קשישות עם תקר בגלגל (הכל כמובן קורה מידי יום שוב ושוב באותה השעה בדיוק). רק את הקבצן הזקן שנפטר באותו יום הוא לא מצליח להציל...

לאט לאט הוא מתחבר אל אנשי המקום, רואה בסגולותיהם, מתחיל להיות אדיב ואכפתי ונהנה מהיחס הנעים לו הוא זוכה. רק כשהוא עצמו משתנה גם המציאות משתנה.

מפגש ראשון

צפייה 07:41:00 – עד 28:00:00

הצוות מגיע אל העיירה מסקר את האירוע, פיל מתגלה כאדם שחצן ולא נעים. הצוות נתקע בדרכו חזרה ופיל מתעורר פעמים נוספות באותו יום. בשלב הזה הוא עדין מפוחד, לא מבין מה קורה ובוודאי שאינו עסוק באפשרויות הטמונות במצב.

עיבוד אישי ביומנים

עיבוד קבוצתי

- שיחה על האפשרויות הטמונות בתסריט המעניין הזה. לאן התלמידים כתסריטאים היו רוצים לקחת את הסרט? האם זו קללה או הדבר הכי מגניב בעולם? מדוע?
- חשיבה משותפת על כיוונים לתסריט. (שימו לב לא להיכנס לפרטים אלא למהויות) למשל מה קורה אם הוא הורס משהו, האם זה נשאר למחרת? מה קורה אם הוא בונה/מציל משהו? אם שום דבר לא משפיע כיצד זה ישפיע עליו? האם יש טעם בכלל לעשות משהו? אולי דווקא כדאי לנצל כל יום ובעצם 'להרוויח' המון ימים ביום אחד? כדאי לנסות לכתוב ביומנים רעיונות שעלו.

צידה לדרך - מחשבה

- נסו לדמיין כיצד יראה השינוי שבוודאי יחול בו עם הזמן בעייני הצוות שלו, שלא חווה איתו את הימים הרבים הללו.

מפגש שני

במפגש השני נראה מספר דרכים בהם בחר פיל להתמודד עם המצב הייחודי אליו נקלע. סביר להניח שחלק מהרעיונות שהתלמידים העלו בעיבוד המפגש הקודם יבואו לידי ביטוי בקטעים שנבחרו. כדאי להתייחס לזה. ההמלצה היא לראות את הקטעים ברצף מבלי לדון בניהם. אפשר להשאיר דקה או שתיים לעיבוד אישי בין קטע לקטע. ואת העיבוד המרכזי לקיים בסיום הצפייה בשלושת הקטעים.

מדקה 00:30:18 עד דקה 00:40:00 (שימנה לב לזמנים כאן)

בחלק הזה פיל בוחן גבולות ומתחיל במסע הרס. [שימנה לב לעצור בזמן, אחרי שפיל מתחיל עם ננסי]. משפט מרכזי בקטע אומר לפיל גבר שאיתו הוא שותה בבר המקומי: "נראה לי שאתה איש של חצי הכוס הריקה..." על כך עונה פיל: "מה אתה היית אומר אם היית תקוע באותו מקום עושה את אותו דבר כל יום?"

מדקה 00:46:00 עד דקה 00:50:27 (מהרגע שהוא מחבל במכונית)

בחלק הזה פיל מנסה לכבוש את ליבה של ריטה פעם אחר פעם דרך מניפולציות שונות.

מדקה 01:06:06 עד דקה 01:10:10

"אני אלוהים" ... אומר פיל לריטה. בחלק הזה פיל כבר נואש והוא מנסה להסביר לריטה את האמת ההזויה ולא לשאת בנטל הזה לבד. וריטה תוהה אולי זו אינה קללה..

מדקה 01:15:18 עד דקה 01:17:08

תחילתו של השינוי.

את החלק האחרון, בו חל השינוי שמוביל למעבר היום ליום המחרת, מומלץ לא להקרין. התלמידים ינסו להבין לבד מה יגרום לשינוי. וסביר להניח שיבינו א הנקודה בעצמם ☺

בחלק הזה מופיעים מעשיו הטובים של פיל באופן שמבהיר את המסר בצורה פשטנית מידי ובכל זאת צרפנו אותו, אם תרגשנה שנכון להראותו לתלמידים 01:23:07 עד דקה 01:24:23

עיבוד אישי ביומנים

מומלץ לתת הפעם יותר זמן לעיבוד האישי. בשלב מסוים אפשר להשמיע ברקע (ברקע, שימנה לב לזוליום) את השיר [קול גלגל](#).

עיבוד קבוצתי

- מה יכול להציל את פיל מהלולאה האינסופית הזו?
- דיון פילוסופי שחוזר קצת לסרט הקודם, האם לדעתם מרבית האנשים היו מנצלים תסריט שכזה להטיב או לנצל/ להרוס? מה הערך / משמעות שיש להרס או בניה שאין להם נוכחות או לפחות זיכרון?

צידה לדרך – לחלק לתלמידים (בכיתות להם זה מתאים לדעתכן) את שירו של עמיחי עשרת הדברות.

עשרת הדברות/ יהודה עמיחי

אָבִי הִיָּה אֱלֹהִים וְלֹא יָדַע. הוּא נָתַן לִי
אֶת עֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת לֹא בְרַעַם וְלֹא בְזַעַם, לֹא בְאֵשׁ וְלֹא בְעָנָן
אֲלֵא בְרַפּוֹת וּבְאֵהָבָה. וְהוֹסִיף לְטוֹפִים וְהוֹסִיף מְלִים טוֹבוֹת,
וְהוֹסִיף "אָנָּה" וְהוֹסִיף "בְּבִקְשָׁה". וְזָמַר זְכוֹר וְשָׁמֹר
בְּנִגּוֹן אֶחָד וְהִתְחַנֵּן וּבְכָה בְשִׁקֵּט בֵּין דְּבַר לְדְבַר,
לֹא תִשָּׂא שֵׁם אֱלֹהֶיךָ לְשׁוּא, לֹא תִשָּׂא, לֹא לְשׁוּא,
אָנָּה, אֵל תַּעֲנֶה בְרַעַף עַד שֶׁקָּר. וְחִבַּק אוֹתִי חֲזָק וְלַחֵשׁ בְּאָזְנִי,
לֹא תִגְנוֹב, לֹא תִנְאֵף, לֹא תִרְצַח. וְשָׂם אֶת כַּפּוֹת יָדָיו הַפְתוּחוֹת
עַל רֹאשִׁי בְּכַרְכַּת יוֹם כַּפּוֹר. כִּבֵּד, אֱהַב, לְמַעַן יֵאָרִיכוֹן יָמֶיךָ
עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְקוֹל אָבִי לָבָן כְּמוֹ שֶׁעַר רֹאשׁוֹ.
אֶחָד-כֵּךְ הִפְנָה אֶת פְּנֵיו אֵלַי בַּפֶּעַם הָאֲחֵרוֹנָה
כְּמוֹ בַּיּוֹם שֶׁבּוֹ מֵת בְּזֵרוּעוֹתַי וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֵה לְהוֹסִיף
שְׁנַיִם לְעֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת:
הַדְּבַר הָאֶחָד-עֶשְׂרִי, "לֹא תִשָּׂתַנֶּה"
וְהַדְּבַר הַשְּׁנַיִם-עֶשְׂרִי, "הִשְׁתַּנֶּה, תִּשָּׂתַנֶּה"
כִּי אָמַר אָבִי וּפְנָה מִמֶּנִּי וְהִלֵּךְ
וְנָעַלְמָם בְּמַרְחָקוֹ הַמּוֹזָרִים.

מתוך: "מלון הורי", פתוח סגור פתוח.

סדרת טלוויזיה +20 הפרק על יום כיפור

סדרת הטלוויזיה הממשיכה של 'עניין של זמן'. נוצרה בשנים 1997 – 1999, ישראל.
את הפרק אפשר למצוא באתר הטלוויזיה החינוכית. [כאן](#)

בפרק ויצמן מחליט לצום, מיקי ועידו מצטרפים אבל עידו מגיע ממקום מאד מזלזל. ניכר שהרעיון קשה לו, חשבון נפש בכלל ובנקודת זמן ספציפית נראה לו תמוהה. עולות בפרק סוגיות של פחד, סולידיות, מסורות כמו גם חברות, חשבון נפש וסליחה.

צפייה

הפרק כולו 22 דקות (אפשר לדלג על הפתיחה והשיר)

עיבוד אישי ביומנים

עיבוד קבוצתי

לעיבוד הקבוצתי יישארו כמה דקות. מומלץ להשאיר אותן לתלמידים לשיחה פתוחה על הפרק והתחושות שעלו בהם בעקבות הצפייה.

צידה לדרך

שירו של יהודה עמיחי העוסק ביום אחד של סליחה וחשבון נפש

שיר יום כיפור / יהודה עמיחי

סְלַחוּ לִי כְּכֹר עֲכָשׁוּ, שְׁלֵשָׁה חֲדָשִׁים
לְפָנַי יְמֵי הַסְּלִיחָה הַנּוֹרְאִים.
אֲנִי חוֹשֵׁשׁ שְׁלֹא אֲגִיעַ.
אֲנִי מְפַזֵּר אֶת יוֹם הַכִּיפּוּר עַל פְּנֵי כָּל הַשָּׁנָה.

עֲנֵבִים בְּשֵׁלִים בְּעוֹנָתָם.

אֵךְ אֵיךְ יִבְשִׁילוּ חֲטָאִים וְכִפְרָתָם בְּיוֹם אֶחָד?

בית – מפגש לסוכות

בין יום כיפור לסוכות ישנם שלושה ימים לימודים בלבד. במידה ומתקיים באחד מהם מפגש קולנוע מובאים כאן שני סרטוני אנימציה קצרים שעוסקים בחיבור אל הבית. ישנם סרטים רבים שעוסקים בפנים שונות של תפקיד 'הבית' בחיינו (הפיזי, הסימבולי, הבית כמשפחה ועוד). חג הסוכות עוסק במקומות שבין קבע וארעי. מה מקומו של הבית אם הוא בית ארעי? איזה תכונות מתקיימות בו ואיזה אובדות? האם המהות של הבית היא בהיותו קבע, או לאו דווקא? שני הסרטים נוגעים בנקודות הללו.

הסרטון המתוק [Monsterbox](#) by - Team Monster Box (7:41 דקות) מביא את הרצון לבית במובן של 'מקום פרטי'. ומציג את התנועה ההפוכה מסוכות, יצורי טבע, חוץ ארעי המבקשים לעצמם מקום של קבע. וכמובן שמתוך כך נשאלות השאלות האם הנפשות הפועלות הן שעושות את 'הבית' או הבית הפיזי עצמו.

והסרטון "[Embarked](#)" by Mikel Mugica, Adele Hawkins and Soo Kyung Kang (4:23 דקות) מתייחס אל החיבור העמוק שיש לנו אל הבית הפיזי, הקירות, הנוף, הזיכרונות שלנו ממנו. ובאופן מקסים בוחר להציג את החיבור דווקא מזווית הראיה של הבית ולא סתם, אלא של בית ארעי, בית על עץ.

עיבוד אישי ביומנים

מומלץ להציע לתלמידים 'כתיבה אוטומטית', משום שבנושא הזה בוודאי יש חיבור אישי לכל אחת ואחד מהתלמידים והכתיבה האוטומטית – או כתיבת רצף מסייעת להוציא דברים נחבאים, אפילו לכותב עצמו. אם בחרת באפשרות הזו הציעו אותה לתלמידים טרם הצפייה על מנת שיוכלו לקיימה מיד בתום הצפייה, והגדירו מראש משך זמן לכתיבה.

מתוך ויקיפדיה: הרעיון הבסיסי של התרגיל הוא פשוט: לכתוב בלי לעצור, ובלו לחשוב. לרוב, מנחה הסדנה מקצה מספר דקות (על פי רוב בין 3 ל-15), ובמהלך הזמן הזה איש לא מורשה לדבר או להפסיק לכתוב. כולם כותבים ברצף מבלי אפילו להרים את העט מהנייר. כיוון שההנחיות הן לא לחשוב מראש על עלילה או מבנה, ולא לחשוב תוך כדי כתיבה על הנכתב, לרוב מתקבל מלל מבולגן, מסובך, לא סיפורי או שירי, המלא בקטעים כגון "אין לי מה לכתוב" או "בלה בלה בלה". מחמת היעדר צנזורה, לעתים תכופות נכתבים דברים מאוד אינטימיים ואישיים, לכן נהוג לא להראות או לקרוא בקול את הטקסט.

הצעה נוספת היא לצייר את התחושות שעלו מהסרטונים. כדאי להנחות את התלמידים לשים לב לצבעים, לחוזק הציור (חלש, חזק), לסגנון הקו (רך-חד, דק-משטחים) למיקום והשטח שהנושא 'בית' תופס על הדף שלהם.

עיבוד קבוצתי

במקרה הזה מומלץ להתעמק בעיבוד האישי

צידה לדרך – שירו של שלום חנוך '[אדם בתוך עצמו הוא גר](#)' מציג פן אחר של תפיסת 'הבית'.

אדם בתוך עצמו

מילים ולחן: שלום חנוך

אדם בתוך עצמו הוא גר
בתוך עצמו הוא גר .
לפעמים עצוב או מר הוא ,
לפעמים הוא שר ,
לפעמים פותח דלת
לקבל מכר
אבל
אבל לרוב ,
אדם בתוך עצמו נסגר .

אדם בתוך עצמו הוא גר
בתוך עצמו הוא גר .
או באיזו עיר סוערת
או באיזה כפר
לפעמים סופה עוברת
וביתו נשבר
אבל
אבל לרוב ,
אדם גם לעצמו הוא זר .

ואת, ואת
כמה טוב שבאת ,
בלעדייך ריק הבית
והלילה קר .
אז אני שומר עלייך
כמה שאפשר ,
ועם כל זאת, האם
אמצא אותך מחר ?

אדם קרוב אצל עצמו
אדם בתוך עצמו הוא גר .

במאי: סטיבן ספילברג, ארה"ב 1982

א.י.טי. נחשב אחד הסרטים הגדולים בהיסטוריה של הקולנוע. ספילברג מתייחס אליו כאל יצירת המופת שלו. האם התארים האלו נכונים גם היום? לא בטוח. יש בסרט מוטיבים שטחיים כמעט, למשל המאבק בין עולם הילדים הפתוח, המקבל והרחום לבין עולם המבוגרים המנוכר והחשדן. ספילברג מציג את המאבק הזה במילים, מעשים ומבעים קולנועיים רבים. דוגמא מובהקת לכך שזכתה לימים בביקורת, היא הבחירה להציב את א.י.טי. כחלק מחברת הילדים (והרי ברור שהוא חייזר מבוגר ©), הבחירה מסמנת את א.י.טי. כיצור חיובי, סקרן, לומד, יצירתי, חומל בשונה מהמבוגרים, ולכן אפילו הגובה שבו בחרו לעצב את דמותו היא בגובה של ילד צעיר. יכול להיות שחלק מהמאבק הזה נובע ממקור התסריט, כשסטיבן ספילברג היה בן עשר הוריו התגרשו והוא המציא את הדמות הבדיונית הזו. את החלום לפגוש 'חבר מוכב אחר' הוא שם גם בפי החוקר בסרט, המבוגר היחיד שיש לו פנים ומתנהג כילד סקרן יותר מאשר 'מדען'.
ובכל זאת הסרט היה פורץ דרך בהבניה הקולנועית שלו. במעט מאד אפקטים ופעלולים שנראים לנו היום מגוחכים ספילברג יוצר פנטזיה שנוגעת בנימי הנפש ועוסקת בחברות ואחוזה, אמון, תקשורת כמו גם בהתמודדות עם חדש, אחר ומפחיד וכל אילו שומרים עליו כקלאסיקה קולנועית.

מפגש ראשון

ההמלצה היא לתת לתלמידים הקדמה - חייזר בודד נותר על כורחו בכדור הארץ, הוא מגיע אל חצר של בית בקצה יישוב הסמוך ליער שממנו המריאה ספינת החלל שלו. ונתקל בילד כבן עשר בשם אליוט, שניהם נבהלים מאד והחייזר בורח אל היער. למחרת יוצא אליוט ומסמן את הדרך אל ביתו בסוכריות.

בקטעים שנבחרו התלמידים יוכלו לראות כיצד נוצר הקשר בין אליוט והחייזר שמכונה בפיו e.t., כיצד מתקשרים מבלי שפה משותפת וגם על אמפתיה ואפילו טלפתיה, באחד מקטעי הקולנוע המעולים שנוצרו, בעריכה המקבילה בין אליוט בבית הספר ואי.טי ששנשאר בבית. בין שני הקטעים הילדים לומדים להכיר את א.י.טי. את היכולות שלו לשחרר חפצים מכוח הכבידה ולהניעם בחלל, וגם את מיקום הכוכב שלו בחלל. המשפט המפורסם "E.T. Phone Home" לא נראה בקטעים הוא מופיע בדקה 01:03:00 ואפשר גם לראות אותו [כאן](#).

צפייה

00:21:25 – 00:39:00

החל מאליוט היושב בלילה בחצר וממתין לאי.טי ועד אמא של אליוט הנכנסת לחדר

00:50:00 – 00:59:00

החל מהגב של המורה בשיעור בבית הספר ועד אי.טי. גורר חפצים שונים על מפה בבית

עיבוד אישי ביומנים - הצעה לעיבוד אישי – כתיבה מראות עיניו של אי.טי.

עיבוד קבוצתי

- שימנה ♥ העיבוד המשותף כדאי ורצוי שיעלה מהתלמידים ובכל זאת הנה כמה רעיונות לשיחה.
- מתוך העיבוד האישי, ההזדהות הטבעית שלנו בסרט היא כמובן עם הילד בין מיננו ובין גילנו, אבל כיצד מרגיש אי.טי. ? תרגיל באמפתיה שכמובן מתחברת היטב אל המהלך שעשה אליוט.
 - שיחה על תחושות ממפגש עם אחר מפתיע? מהן ההנחות שאיתם אנחנו מגיעים למפגשים כאילו? (אפשר לקרוא לזה – דעות קדומות, פחדים, התבצרות)
 - כיצד ניתן לתקשר עם אדם או בע"ח ללא שפה משותפת? מהו הכוח בתקשורת מילולית ומה דווקא אובד בתקשורת זו? אפשר לנסות להיזכר במקרים שקרו לתלמידים. בחו"ל או עם ילדים שאינם דוברי עברית/אנגלית, עם תינוקות ואפילו עם בע"ח. האם הם ניסו לתקשר בתנועות ידיים, על ידי חיקוי או על ידי התנסות?
 - מה כוחה של אמפתיה? האם היא תכונה טבעית או שאפשר לפתח אותה? מה מחירי האמפתיה? האם המחיר מוצדק?

צידה לדרך

למרות השיח על תקשורת שאינה מילולית מוצע לתת לתלמידים את השיר '[מילה טובה](#)' שמביא הרבה אמפתיה ואמון בטוב ובאפשרי.

מילה טובה

מילים :יעקב גלעד

לחן :יהודית רביץ

אפילו בשרב הכי כבד
ידעתי שהגשם עוד ירד
ראיתי בחלון שלי ציפור
אפילו במשב סופה וקור.

לא פעם זה קשה
אבל לרוב מילה טובה
מיד עושה לי טוב
רק מילה טובה
או שתיים לא יותר מזה .

אפילו ברחוב ראשי סואן
ראיתי איש יושב ומנגן
פגשתי אנשים מאושרים
אפילו בין שבילי עפר צרים.

תמיד השארתי פתח לתקווה
אפילו כשכבתה האהבה
חלמתי על ימים יותר יפים
אפילו בלילות שינה טרופים.

לא פעם זה קשה...

בחלק השני החברות והקשר עומדים למבחן כשאי.טי מבקש לחזור הביתה. ניסיונות ההתקשרות עם הכוכב שלו כמעט עולים בחייו ובשל החיבור הפיזי ממש בינו ובין אליוט (כפי שראינו במפגש הקודם) גם אליוט נפגע ונחלש מרגע לרגע.

הקטע הראשון מציג את התחמקות של אליוט ואי.טי. בתחפושת הלוויין אל היער להקמת מכשיר תקשורת עם הכוכב של אי.טי. (את ראשית רעיון ההתקשרות ראיתם במפגש הקודם והתלמידים יזהו וודאי חלק מהמכשירים שאי.טי אסף מביתו של אליוט, בהמשך בקטעים שלא נבחרו הילדים מסייעים לו).

צפייה

01:14:00 - 01:32:40 (החל ממבט על הרחוב בו הילדים מחופשים ועד שאי.טי. החולה מרים את ידו לעזרה)

01:36:00 – 01:38:44 (החל בתמונה של אי.טי. מחובר למכונות ומעד סיום השיחה עם הסוכן בלחיצת היד)

• בין הקטעים מוכרז מותו של אי.טי. על אף מאמצי הרופאים.

01:49:00 – 02:03:00 (החל באליוט נפרד מאי.טי. ועד הגעת הילדים אל החללית)

עיבוד אישי ביומנים

עיבוד קבוצתי

- משחק אסוציאציות, מה המילה הראשונה שעולה בהם לאור הצפייה היום (כדי לא להיות מאד מושפעים זה מזו אפשר שיכתבו את המילה) ככל שמגוון המילים יהיה גדול יותר הדיון יהיה פורה יותר. יש להניח שיעלו גם מילים כמו – מיושן, מפגר... וכד'. הן מזמנות שיח קולנועי על התפתחות הקולנוע לטוב ולרע ועל סרטים קלאסיים, הן מבחינת הנושאים והן מבחינת עיצוב הקולנוע.
- בקטעים הללו עולה המאבק בין המבוגרים והילדים. כדאי לעסוק במרידה של הילדים בממסד, באומץ הלב לעשות את מה שצו מצפונך אומר לך גם במחיר הנון-קונפורמיות, ולשאול על הגבולות גם מתוך הסיכון שעולה בסרט.

צידה לדרך

מוצע השיר של נתן זך, [איך זה שכוכב אחד](#), העוסק ביכולת של היחיד לעשות את הדבר הנכון. אפשר לחלק להדבקה ביומנים.

איך זה שוכב אחד לבד

מילים: נתן זך

לחן: מתי כספי

איך זה שוכב אחד לבד מעז.

איך הוא מעז, למען השם.

כוכב אחד לבד.

אני לא הייתי מעז.

ואני, בעצם, לא לבד.

יום ולילה

סרטון אנימציה קצרצר (5:51 דק) של חברת פיקסר משנת 2013. הסרטון שונה מהיצירות הרגילות של פיקסר שכן הוא משלב אנימציות תלת מימד ודו מימד. הסרט בבימוי טד ניוטון זכה בשלל פרסים. ניתן לצפות בסרט [כאן](#).
בחרנו להביא את הסרטון בעקבות המעבר משעון קיץ לחורף (29.10) ומכיוון שבתקופה זו היום מתקצר ושעות החשיכה מתרבות (יום שוויון הסתיו חל ב-23.9).

שימנה לב – לחצי הדקה המתחילה ב-2:30 דקות לסרטון. בחלק הזה דמויות הלילה והיום עוסקות בחיות והפעילות של שעות היום אל מול הלילה. הבחירה של הבמאי הייתה להציג זאת דרך רחצה של נשים בחוף הים ועל שפת בריכה ודמויות היום והלילה מוצגים כסטראוטיפי גברי מציפני. חשוב להתייחס לבחירה הזו ולהציע בחירות אחרות שאינן מחפיצות נשים ו/או מציגות את הגברים כצרי מחשבה ועניין - העיסוק במגדר הגברי חשוב לא פחות מהנשי והם כמובן כרוכים זה בזה.

צפיות ועיבוד אישי

משום שהסרט עמוס פרטים אנחנו ממליצים לראותו פעמיים. כדי לומר זאת לתלמידים קודם הצפייה. מיד אחרי כל צפייה יינתן זמן עיבוד אישי ביומן כשהעיבוד הראשון ארוך יותר והשני רק מאפשר דקה להוספה, למעוניינים.

עיבוד קבוצתי

- הסרט עוסק במגוון נושאים ומעניין מה התלמידים יבחרו להאיר.
1. בהבדלים שבין יום ולילה – אור וחושך.
 2. ביכולת להחזיק תמונה מורכבת על מציאות מבלי לצדד ולשפוט צד אחד.
 3. באפשרויות שניתנות בחיבור דווקא בין הפכים גם אם לרגע קט אפשרי.
 4. בחדוות הגילוי שבהכרות עם דבר מה חדש.
 5. ויש בסרט גם את ממד הכרת הטוב על עולם הטבע כמו גם על מעשה ידי אדם. יוצריו בחרו שלא להביא פנים מורכבות של יום ולילה (לבד מכריתת העץ השלילית) ועל בחירה זו ראוי להתעכב.

בתוך הדוגמאות שיעלו בנקודות 4-5 בעיקר אפשר לתהות האם הבחירה של הנשים הרוחצות היא בחירה מוצדקת ומה המחיר של בחירה כזו.

משום שהסרט נבחר בהקשר לעונת השנה מובאות הצעות לפיתוח דיון קבוצתי בנושא יום ולילה אור וחושך.

1. "יוצר אור ובורא חשך, עשה שלום ובורא רע;

אני ה', עשה כל-אלה" (ישעיהו מ"ב ז')

נקודות אפשריות לשיחה

מה מקביל לאור ולמה מקביל החושך על פי הפסוק?

האם אתם מסכימים עם ההקבלה הזו?

האם חושך הוא טוב או רע? מה טוב בו? האם יש רע באור? תנו דוגמא.

אפשר להרחיב עם התלמידים על המושג 'זיהום אור' [כאן](#), כפגיעה של העדפת אור, מלאכותי על פני החושך.

את הסיפא של הפסוק אנחנו מציעים לשמור להמשך השיחה אחרי הצפייה –

מה מוסיף לנו הסיפא של הפסוק?

2. בחשך / אמיר גלבו

שלחתי את ידי לפני אל החשך

והאצבעות ביקשו אור

רועדות מאימת אי והדאות.

אספתי, לכן, את האצבעות

פנימה אל תוך הכף

ופתחו הן בנהימה חמימה

כגורי כלבה

וקץ לא היה לביטחון

בקצות האגרופ הקמוץ.

אחר כך עלה השחר.

נקודות אפשריות לשיחה

מה מרגישות האצבעות בחושך על פי השיר?

כיצד אתם מרגישים בחושך? איזו אווירה הוא יוצר?

בימים אילו התחלף שעון הקיץ ומחשיך מוקדם יותר?

איזו תחושה יוצר שעון החורף?

מעניין שגם בהבדלה באותו הקשר של אור וחושך פושטים את היד הקפוצה מתוך החושך אל אור הנר והנה 'אור'.

- חלקו לתלמידים דף שבאמצעו קו. בקשו מהם לצייר בצד אחד את תחושותיהם בימי הקיץ הארוכים והמוארים ובחציו האחר את תחושותיהם בימי החורף הקצרים.
- ביקשו מהילדים לכתוב חמשיר על תחושותיהם בתקופות השונות.
- בחרו שני תלמידים שאוהבים משחק אחד מהם יהיה 'מר חושך' ואחד יהיה 'מר אור' (או גברת כמובן ©) בחרו סיטואציות פשוטות מחיי היום יום ובקשו מהתלמידים לשחק אותם באור ובחושך. למשל פתיחת דלת עם מפתח, נסיעה באוטובוס, צפייה בשמיים, הליכה הביתה, בניית פאזל... חשוב לאזן ולתת דוגמאות שמראות את היופי בחושך.

שיר ערש

מילים ולחן: דרורה חיבקין

פנסים שוב דולקים כי חושך ברחוב,
ילדים כבר אמרו לאם, לילה טוב!
בחוצות הכלבים חורצים לשון,
כבר הגיע הזמן ללכת לישון.

בפינה חשוכה בקרן רחוב,
זוג נפרד בנשיקה לחוש, לילה טוב!
התריסים כבר הגופו ושקט בעיר,
הגנים מתרוקנים, נהיה קצת קריר.

המוסך מתמלא אוטובוסים לרוב,
נהגים זה לזה קראו, לילה טוב!
השומר הזקן פנסו מכין
ונועל אוצרות על מנעול ובריחים.

סקסופון מתרפק בבר על התוף,
מנגן ביבבה, שלום, לילה טוב!
מטאטא הרחוב עד בוקר נשאר
לטאטא את שרידי היום שעבר.

וחוזרים הגלים לים בלי סוף.
גם אנחנו נאמר לכם, לילה טוב!
מטאטאים את היום אשר עבר.
יתכן טוב יותר, יהיה המחר.

צידה לדרך

השיר לילה טוב (פנסים שוב דולקים) שכתבה והלחינה דרורה חיבקין. מתאר יפה מציאות יומיות עדינה של לילה. מאיר גם את הפעילים והעובדים השקופים של הלילה דרך מנקה הרחוב. ומסיים בלילה כמקור לתקווה של שינוי ועתיד טוב יותר.

הביצוע המקורי והמוכר הוא של הדודאים. בחרנו להביא את הביצוע של אריק סיני. [כאן](#)

סארו – הדרך הביתה

הודו – אוסרטליה 2016. במאי גארט' דיוויס, על פי ספרו האוטוביוגרפי של סארו ברירלי. את סארו מגלם סאני פאוואר כילד ודב פאטל כמבוגר.

הסרט מבחינה עלילתית וקולנועית מחולק לשנים, כמעט שני סרטים שונים. בחלק הראשון אנו מתוודעים לסארו בן החמש ואחיו הגדול גודו החיים בהודו בכפר עני מאד עם אמם המפרנסת אותם מסחיבת אבנים ואחותם הקטנה. הם מנסים בכל דרך לסייע לאמם להביא אוכל הביתה. באחד הלילות סארו מצטרף אל אחיו, הוא ממתין לו על רכבת נטושה ונרדם. סארו מתעורר כשהרכבת בתנועה ומגיע לקולקטה בה דוברים בנגלית, סארו דובר הינדי ואינו מבין את השפה, 1,600 קילומטר מביתו. אחרי תלאות רבות ואחרי שהות בבית יתומים בתנאים לא תנאים סארו משתכנע שלא יוכל למצוא את משפחתו ושהם אינם מחפשים אותו ולכן מוכן לעבור אימוץ אצל זוג אוסטרלי בטסמניה.

החלק השני של הסרט עובר באופן חד לסארו בן ה-25, צעיר מוצלח שיוצא לקורס מלונאות בין לאומי שם הוא פוגש בחברתו לוסי אבל גם בצעירים הודים נוספים. המפגש איתם מחזיר את סארו אל הודו של ילדותו והוא מתחיל להיזכר במה שעבר. בפרספקטיבה של אדם בוגר הוא מבין שעליו לחפש את משפחתו והוא מתחיל במשימה בלתי אפשרית לגלות את הכפר ותחנת הרכבת ממנה יצא למסע. סופו של הסרט הוא הנסיעה והגילוי.

הסרט מבוסס על סיפור אמיתי. אנחנו מציעים לא לחשוף זאת ולאפשר 'צפייה יחפה' בסרט. *** אם יש ילד/ה מאומץ בכיתה כדאי להתיעץ עם היועצת לפני הקרנת הסרט.

מומלץ לכן המורות לצפות בסרט כולו טרם ההקרנה (הכינו ממחטות). מוצעות שתי אפשרויות לצפייה, לשלושה או ארבעה מפגשים.

מפגש 1

צפייה – עד 00:19:40

בכל מקרה דלגו על 2:47 דקות הפתיחה היפות מאד. (וגם על הכיתוב מבוסס על סיפור אמיתי) החלק מתאר בצורה נוגעת ללב את אורח החיים ומערכות היחסים במשפחה של סארו ואת הקריעה הקשה שלו מהם כשנרדם על הרכבת הנטושה.

עיבוד אישי ביומן

עיבוד קבוצתי

כדאי לתת לתלמידים לשוחח על הדברים בעקבות התחושות והמחשבות שהתעוררו בהם לאור הצפייה בקטע. הקטע מאד חזק רגשית וחשוב שנהיה קשובים לשמוע מה התלמידים מרגישים ומה הם בוחרים לשתף.

בין היתר יתכן ויעלו התייחסויות אל:

- תחושת חוסר האונים של הילד. רבים בוודאי יחוו הזדהות ויתו מה יעלה בגורלו?
- כעס על עולם המבוגרים האטום והעדר הסיוע
- הפערים בין היכולות שלנו והמציאות המוצגת בסרט – גם הפער הטכנולוגי משנת 1987 לימינו וגם הפער בין מדינת עולם שלישי ומדינה מפותחת כשלנו. יש לומר שגם ב'87 אירוע מסוג זה לא יכול להתקיים במדינה קטנה ומפותחת כשלנו וזו נקודה מרגיעה מחד ומאידיך ניתן לשוחח דרכה על פרספקטיבה שלנו ביחס למציאות המתקיימת בעולם גם כיום.

נקודה למחשבה שכדאי להעלות

- מה מייצר אושר, משפחתיות, שמחה – האם אנחנו מאושרים יותר ממשפחה דלה כל כך בהודו.

צידה לדרך

”הָלוּא פָּרַס לְרַעַב לְחֶמֶד וְעֲנִיִּים מְרוּדִים תְּבִיא בֵּית
כִּי תִרְאֶה עָרָם וְכִסִּיתוּ וּמִבְּשֹׁרֶךָ לֹא תִתְעַלֵּם”

ישעיהו, פרק נח, פסוק ז

מפגש 2 לבחירתכם - מומלץ לא לוותר

לפני הצפייה אנחנו ממליצים לתת הנחייה לעיבוד אישי ביומן – רשמו / איירו בצורה אבסטרקטית את התחושות שעוברות על סארו. חשבו על צורת הקווים (רכים/חדים) על התנועה שלה (פנימה/החוצה) על עובי הקו, עוצמתו על הדף (קווים חזקים וחלשים) וכד'

צפייה

00:19:40 עד 00:46:43

החלק הזה מתאר את עלילות סארו עד שנלקח לאימוץ. הוא חשוב במובן האוניברסלי. צפייה במראות, באורחות חיים במדינת עולם שלישי. הבנה שמרבית אוכלוסיית העולם לא זוכה לרווחה לה אנו זוכים. והתבוננות בחיי ילדים שנאלצים לשרוד. אם בחרתם להציג את הקטע הזה מידע חשוב שניתן בסוף הסרט וכדאי להוסיף כאן – מעל 80 אלף ילדים אובדים בהודו מידי שנה. זה נתון מהמם שנותן נפח אחר לסיפור שזה עתה ראינו.

עיבוד אישי ביומן

עיבוד קבוצתי

לבד מהזדהות, חיבה והתפעלות מכושר ההישרדות של סארו בן החמש התחושות מהחלק הזה בסרט קשות. הן מאמתות את הצופה המערבי עם מציאות חיים לא מוכרת. חלק גדול מהנושאים שפורטו במפגש הקודם יכולים לעלות גם מצפייה בקטע הזה ולכן אנחנו מציעים להרחיב בתחומים שלא עלו.

נושא נוסף לשיחה – המעבר ממשפחה למשפחה. מה יוצר 'משפחה'?

הקטע מסתיים בהצגת אמא ואבא חדשים לסארו.

האם ההכרות הזו צרמה לכם? האם אפשר 'להחליף' הורים?

האם סארו ישכח את אמו ואחיו? אם כן כיצד? אם לא איך הוא יכול להתמודד עם הזיכרון?

כיצד סארו יתאקלם במשפחתו החדשה?

נסו לתאר מה יקרה מנקודת מבט של סארו ושל הוריו המאמצים?

תנו עצות להורים המאמצים ולסארו – מה יכול לסייע להם להפוך למשפחה?

ההתמקדות שאנו מציעים בנושא המשפחה יאפשר לגשר על הקפיצה שעושה הסרט מסארו בן החמש לסארו בן 25 במעבר חד ללא השלמת תהליך ההתאקלמות ושכחת הבית בו נולד.

צידה לדרך – שירו של סטטיק [ילד מאומץ](#) (לא צרפנו את כל המילים) הוא שיר מאד אישי המתאר את הקושי הזהותי של הכותב כילד מאומץ.

ילד מאומץ / סטטיק

אני צריך להוריד איזה אבן מהלב עכשיו
אבן כבדה, אבן שאיתי שנים
לא רציתי להתעמת עם זה עד עכשיו
אבל זה הזמן

עונה לשם לירז אבל לא יודע מה הוא שמי
יודע איך אני נראה אבל לא בטוח מי אני
מלא חיים, אבל מלא סדקים, אתם מבינים אותי?
איך כל כך הרבה דברים עוברים על ילד בגילי?
מנסה להתעלם הכל חוזר כמו קלטת
מקיא את הכאב אבל אוכל שוב את הסרט
יודע שיכל להיות הרבה יותר גרוע
אני אומר לאל תודה אבל עדיין נשאר פצוע
בנשמה יש לי דלקת על הלב יש לי צלקת
התקווה פשוט נמחקת האמת שלי נסדקת
באוזניים היא שורקת בפנים לי יורקת
אוטוטו יבוא היום ואני עדיין יושב בשקט
כמה אפשר לסחוב בתוכך פצצת זמן
אומרים שאנ'לא מוכן, חשבתי שכן, זה לא מובן
מחכה לתגמול, כי כבר נתתי הקרבה
בעוד שאני חונק את עצמי עם חוט המחשבה

זכרונות...

אסיר תודה אבל אחרי הכל אסיר בתוך עצמי
כלוא בכלא לא קיים אני חוקר שם מי אני
מנסה למצוא תרופה טובה לכעס הפנימי
וכשהכל חוזר אליי נהיה יותר עצבני
תגידו לי מי אני? מה אני? מאיפה הגעתי?
תגידו לי מי הוריי? מהו שמי? ואיפה נולדתי?
כמה שאלות שנשאלות ללא תכלית
שאלות שמקעקעות עליי תקווה בוסרית
בוכה על כרית מתחת לשמיכות במיטה
מה העדה שלך? "היו שואלים בכיתה"
ואני הייתי היחיד שלא יכל לענות
אני מזכר, נהיה לי קר ושוב יורדות הדמעות
הלב שלי הוא כלוב, ממנו אי אפשר לצאת
כואב וגם עצוב כשאתה חי ללא אמת
זאת הרגשה שאי אפשר לגרום לכם להבין
זו לא אשמתי שכרתו לי את אילן היוחסין

זכרונות

נעלמו מאלבום תמונות
ועוברות להן העונות
יש למה לחכות
רואה איך זכרונות
מי זאת אמא? איפה היא?
נעלמו מאלבום תמונות
אמא? את פה איתי?
מי זה אבא איפה הוא?
חכה ל18 וזה כל מה שהם אמרו

בערך שנתיים אחרי האימוץ של סארו מאמצים ההורים גם את מנטוש, זה מידע שחשוב להעביר לילדים. שמו יזכר אבל לא בחרנו להביא קטעים שעוסקים בהתאקלמות הקשה שלו מתוך עבר כנראה קשה (גם הסרט בחר להשאיר את מערכות היחסים ואת הדמות הזו לא מטופלת)

הנחיה לצפייה – שימו לב אילו דברים סארו זוכר.

** למורה – משהו על מבע קולנועי. הבמאי בוחר להניח שאלות של זהות סביב תרבות של אוכל. הממתק היהודי שסארו זוכר כילד הוא הטריגר לשטף הזיכרונות שלו. העיסוק בשאלה האם סארו הודי או אוסטרלי מוצגת דרך אכילת הנאן (לחם הודי). האם סארו יאכל עם מזלג או ישתמש כמו ההודים בנאן ככף.

צפייה

00:56:59 – 01:03:00 בחלק הזה סארו מתחיל להיזכר בילדותו בהודו

01:16:27 – 01:24:43 סארו מנסה למצוא את בית ילדותו בצורה אובססיבית, הוא משחזר את

הדרך הביתה והוזה את אחיו גודו בכל מקום.

שמנה לב בדקה 01:23:00 מתקיימת שיחה בין סארו ללוסי זוגתו במצב אינטימי.

עיבוד אישי ביומן

עיבוד קבוצתי

אנחנו מציעים מיד אחרי העיבוד האישי לבקש מכל תלמיד לכתוב מילה אחת שעולה בדעתו בעקבות הצפייה. בסבב מהיר יגידו כל התלמידים בזה אחר זה את המילים שעלו.

החלק הזה עוסק בחיפוש זהות. סארו נקרע בין האדם שהוא גדל להאמין שהוא לבין הזיכרונות המציפים אותו. האם הוא יכול להתכחש למקום ממנו בא? כך מתחיל הקטע "אני מאומץ אני לא באמת הודי.."

מה מקומו של הסיפור שמתעורר בו בעולמו הבוגר? האם הוא מחויב לאמו הביולוגית?

מה חשיבותו של קשר דם? מה יוצר מחויבות?

מה הופך בית לבית?

מתוך המצוקה הזו סארו מתנתק מהעולם אותו הוא מכיר מתעלם מהוריו ויוצא למסע החיפוש הזה לבד.

צידה לדרך

מובאים שני שירים של גדולות משוררות ישראל, זלדה ולאה גולדברג. שירה של זלדה עוסק בחוטים הנמשכים בחיינו מעברנו ובשאלות הגדולות האם העבר הוא בלתי הפיך בהשפעתו? עד כמה הוא משפיע על ההווה ועתיד חיינו.

שירה של לאה גולדברג עוסק במתח המתקיים כשלאדם שני מולדות. תחושה המלווה עולים חדשים רבים ובוודאי גם מהגרים רבים בעולם. מה עושה מקום למולדת? איפה נמצאים השורשים?

צידה לדרך

באותו ערב מוזר

מישהו שאל:

האם אפשר לשנות את העבר?

והאשה החולנית ענתה בזעף:

העבר איננו תכשיט

חתום בתוך קפסה של בדלח

גם איננו

נחש בתוך צנצנת של כהל-

העבר מתנועע

בתוך ההנה

וכאשר ההנה נופל לתוך בור

נופל אתו העבר-

כאשר העבר מביט השמימה

זו הרמת החיים כלם,

גם חיי עבר רחוק עד מאד.

אך האיש הגלמוד מלמל:

והלא היה פעם אברהם בתבל

זה שלא לקח אפלו חוט

מנפש מולידו.

[זלדה]

צידה לדרך

אורן/ לאה גולדברג

כאן לא אֶשְׁמַע אֶת קוֹל הַקּוֹקֵה .
כאן לא יִחַבֵּשׁ הַעַץ מִצְנַפֵּת שְׁלֵג ,
אֲבָל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כֹּל יִלְדוּתִי שְׁקָמָה לְתַחֲיָה .

צִלְצוּל הַמְחֻטִּים: הִיָּה הִיָּה
אֶקְרָא מוֹלְדֵת לְמֶרְחַב-הַשְּׁלֵג ,
לְקֶרַח יִרְקֶרֶק כּוֹבֵל הַפֶּלֶג ,
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרֵיהָ.
אוֹלֵי רַק צִפְרֵי-מִסַּע יוֹדְעוֹת -
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיּוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם -
אֵת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלְדוֹת .

אֲתֶכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְתִּי פְעַמִּים ,
אֲתֶכֶם אֲנִי צְמַחְתִּי, אֲרָנִים,
וְשָׂרְשֵׁי בְשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים

מתוך: לאה גולדברג, שירים, ב, ספרית פועלים: הקיבוץ הארצי השומר הצעיר, 1973, עמ' 143.

מפגש רביעי

01:30:26 – סוף הסרט

החלק הזה ארוך, הוא מדבר בעד עצמו ולא יוותר זמן לדיון. בכל זאת חשוב לתת מקום לעיבוד אישי
ביומנים ולשיתוף קצר של התלמידים בתחושותיהם.

אנחנו ממליצים לסגור מעגל גם אם במפגש הבא דרך הפן הטכנולוגי דווקא. אם במפגש הראשון
דובר על פערים משנות ה-80-90 של המאה הקודמת לימינו, ועל פערי העולם המפותח ומדינות עולם
שלישי. כדאי לדון בהתפתחות הטכנולוגית היומיומית ולתהות מה הרווחים ומה המחירים שאנו
משלמים על התפתחות מואצת שכזו.

סארו הצליח למצוא את הבית בעזרת טכנולוגית google earth בעודו יושב בביתו שבטסמניה. אבל
הטכנולוגיה שמאפשרת את החיפוש הזה היא גם הטכנולוגיה שפוגעת בפרטיות שלנו משום שהכל
מצולם. האם התלמידים מודעים לכך שכמעט בכל רגע במרחב ציבורי הם מצולמים? האם ברור להם
שכשהם שוהים ליד מכשיר טלפון נייד הם מוקלטים? שכל מה שעולה על המחשב או הפלאפון שלהם
נגיש בקלות ובעצם המרחב הפרטי כמעט אבד?

'The Help'

לכבוד יום זכויות האדם

הסרט 'The Help' יצא לאקרנים בקיץ 2011 (מתורגם בעברית ל'העזרה' במקום ל'העוזרות') על רומן הביכורים של קתרין סטוקט, שיצא בשנת 2009 היה לרב מכר וכיכב ברשימת רבי המכר של הניו יורק טיימס במשך 103 שבועות.

'העזרה' מציג מבט נשי על תקופת המאבק שהוביל מרטין לותר קינג לשיווין זכויות ונגד הגזענות כלפי אפרו- אמריקאים בארצות הברית של שנות השישים, תוך בחינת יחסן של הגברות הלבנות אל המשרתות האפרו-אמריקאיות שלהן, הקרויות 'The help'. הסופרת ילדת ג'קסון מיסיסיפי (1967) כותבת את ילדותה ומציגה את היחס המורכב של הגברות אל המשרתות/האומנות כמי שגדלו על ידן והפכו להיות הגברות שלהן.

הבחירה לעסוק בפרטים בעלי פוטנציאל להזדהות, בחיים שגרתיים וסיטואציית מתוך הבית בכדי להציג תקופה היסטורית, משקפת מגמה מובילה במחקר ובהוראת ההיסטוריה. במאי הסרט בחר להקדיש מחשבה רבה לשחזור מראה התקופה, מבחינת לבוש, תסרוקות, עיצוב הבתים והמוסיקה, מה שמוסיף לאווירה הנעימה והחייכנית של הסרט, אך מכוון גם לתוכן של הקהילות השונות מתוך בחירת הלבוש ועיצוב הבתים.

יוג'נה פליין, המכונה סקיטר, חוזרת הביתה אל ג'קסון מיסיסיפי לאחר ארבע שנות היעדרות בקולג' ופוגשת את חברות ילדותה שנישאו והפכו לאימהות. חברותיה, בנות המעמד הגבוה, מנהלות משקי בית לתפארת באמצעות ניהול משרתות אפרו-אמריקאיות ביד רמה. היא מחפשת את המשרתת / אומנת שגידלה אותה בבית הוריה והייתה דמות משמעותית בחייה ואינה מוצאת והדבר מסב לה צער רב. כנראה שמתוך רגישותה הרבה, היחס המכבד אותו ראתה בבית והפתיחות המחשבתית אותה ספגה בקולג', יחסן המשפיל של חברותיה אל המשרתות שלהן מעורר אצל סקיטר התנגדות עזה. כחלק ממאמצייה להתקדם כעיתונאית וסופרת פונה סקיטר אל איבליין המשרתת של חברתה ומבקשת ממנה לספר לה על החיים מנקודת מבטן של המשרתות. בתחילה איבליין נרתעת ומפחדת שכן **על פי חוקי הגזע במיסיסיפי אסור להן להתרועע זו עם זו כלל**, אך במשך הזמן נוספות משרתות נוספות למיזם ובסופו של דבר הן מוציאות, תחת שם מחבר 'אנונימי' ותוך טשטוש הפרטים האישיים, ספר ובו סיפורי המשרתות. הספר מייצר תחושת גאווה וזקיפות קומה בקהילה האפרו-אמריקאית ומציב מראה מביכה למעסיקות הלבנות, נשות המעמד הגבוה.

צפייה

00:17:48 – 00:07:40

00:38:00 – 00:26:00

בקטעים אלו ניתן לראות את היחס של הנשים הלבנות הצעירות אל המשרתות שחלקן גידלו אותן.

עיבוד אישי ביומן

מומלץ להציע לתלמידים כתיבה אוטומטית.

עיבוד קבוצתי

- נסו לתאר את המצב מעיניהן של האמהות: אמא של היילי ואמא של סקיטר. אפשר לעשות זאת בשיחה, בקבוצות קטנות או בכתיבת מונולוג בשמן.
 - משום שהקטעים מציגים את הדברים באופן מאד ישיר, אנחנו ממליצים לאפשר דיון פתוח.
 - בין הנושאים שאפשר להעלות לדיון, לבד כמובן משאלת האפליה והגזענות, היא שאלת החוק. בקטעים ניתן לראות שהיילי פועלת במסגרת העלאת חוקים מפלים החוקים מתקבלים. מה קורה שהחוק עצמו יוצר אפליה?
 - מה משמעותי יותר החוק או הקוד החברתי? האם כשהחוק השתנה גם יחס הלבנים לשחורים השתנה?
 - אפשר לשוחח גם על מערכת היחסים בין הנשים, חברות הילדות, מה קורה כשהערכים שלנו מאד שונים, האם אפשר לקיים חברות כשתפיסות העולם שונות כל כך?
- חשוב ביותר לא להשאיר את השיחה בשנות ה-60 בארה"ב ולעסוק במקבילות בנות ימינו בארץ ובעולם.

צידה לדרך

מצורף סיפור מתוך 'שיח ושיג' של הרב יונתן זקס, הקטע מתוך פרשת וישב. שימו לב שבקטע פועלה של האישה מתואר מתוך כך שהייתה יהודייה דתית אך ההסבר הוא משום ש"במסורת היהודית חסד הוא מונח שנגזר מההבנה שבני האדם נולדו בצלם אלוהים". חשוב לשוחח עם התלמידים על התרבות והמסורת היהודית המקדשות חסד, וראית האחר והחלש, שחוזרת ומדגישה 'אל תתעלם!' ומכאן שלא דווקא היותה דתית גרם לה לפעול מתוך "אדיבות כלפי אזרחים אחרים ובכלל זה זרים" אלא היותה חלק מסורת והתרבות היהודית.

יש סיפור מרגש בעיניי, על ילד שחור בן 11 שעבר עם הוריו ובני משפחתו לגור בשכונה לבנה בווינגטון. זה קרה ב־1966.⁴ עם אחיו ואחותיו הוא ישב במדרגות הכניסה לבית והמתין לראות כיצד יקבלו השכנים את פניהם – אולם איש לא קיבל את פניהם. עוברים ושבים הביטו בהם, אך אף לא אחד מהם חנן אותם בחיוך, או אפילו במבט של הכרה. הוא חש שכל הסיפורים המפחידים ששמע על יחסם של לבנים לשחורים הופכים למציאות חיוו שלו. לאחר שנים כתב על ימיו הראשונים בבית החדש: "ידעתי שלא היינו רצויים כאן. ידעתי שלא יאהבו אותנו כאן. ידעתי שלא יהיו לנו כאן חברים. ידעתי שלא היינו צריכים לעבור לכאן..."

בעוד הוא חושב את המחשבות הללו, אישה לבנה ששבה מעבודתה עברה בצדו האחר של הרחוב. היא פנתה אל הילדים ואמרה בחיוך רחב: "ברוכים הבאים!". היא נכנסה לביתה, ולאחר כמה דקות הופיעה ובידיה מגש עמוס במשקאות ובכריכי גבינה וריבה, והגישה לילדים. הרגע ההוא, כתב הילד לאחר שנים, שינה את חיוו. הוא נתן לו תחושת שייכות שלא זכה לה קודם לכן. הוא גרם לו להבין, בימים שהיחסים הבין־גזעיים בארצות הברית עדיין היו טעונים, שמשפחה שחורה יכולה להרגיש בבית גם באזור לבן, ושיחסים המבוססים על עיוורון צבעים הם בגדר האפשר. עם השנים הוא למד להוקיר עוד את האישה שמעבר לרחוב, אבל אותו מעשה ראשון, ספונטני, של קבלת פנים, הוא שנחרת בזיכרונו. הוא הפיל חומה של הפרדה והפך זרים לחברים. הילד, סטיבן קרטר, הוא כיום פרופסור למשפטים באוניברסיטת ייל, ועל מה שלמד באותו יום הוא כתב ספר. הוא קרא לו *Civility* (ציוויליות – כלומר אדיבות, נימוס ותרבותיות). שמה של האישה, הוא מספר לנו, היה שרה קסטנבאום, והיא נפטרה בגיל צעיר. הוא מוסיף כי אין זה מקרה שהיא הייתה יהודייה דתית. "במסורת היהודית", הוא מציין, ציוויליות כגון זו קרויה "חסד, מונח שנגזר מההבנה שבני אדם עשויים בצלם אלוהים". את הציוויליות עצמה, הוא מוסיף, "אפשר לראות כחלק מרעיון החסד: היא דורשת לנהוג אדיבות כלפי אחרים, ובכלל זה זרים, אפילו אם הדבר קשה לנו". והוא מסכם, "עד היום אני יכול לעצום את עיניי ולחוש על לשוני את מתיקות הרכה והחלקה של כריכי הגבינה והריבה שטרפתי באותו אחר צהריים קיצי שבו גיליתי כיצד מעשה אחד, כן וצנוע, של טוב לב יכול לשנות חיים".

⁴ Stephen Carter, *Civility*, New York: Basic Books, 1999, pp. 61–75.

01:00:00 – 00:57:29 תסתכלו לפני יש שם חצי דקה בעייתית

01:13:33 - 01:07:16

01:33:43 – 01:28:00

01:24:30 – 01:19:53

02:18:00 – 02:09:09 הסוף

עיבוד אישי ביומן

עיבוד קבוצתי

אפשר להניח שיעלו מהתלמידים תחושות של שמחה על האופן שבו הנשים המשרתות 'החזירו' לנשים הלבנות. כדאי לתעל את תחושות האמפתיה לשאלות הקשות על מעמדות בחרה גם בימינו.

• האם אנחנו מאפשרים אפליה? האם מי מהילדים הרגיש פעם מופלה? על איזה בסיס?

• מה בין אפליה לגזענות?

• בסיפורים שהמשרתות מעלות יש גם סיפור של דאגה אמיתית, של מעסיק שראה במשרתת, עוזרת –

אישה בעלת צרכים ורגשות וסייע לה. אחד הדברים הקשים שקורים בחברה קפיטליסטית הוא מעמד

'האנשים השקופים' אנשים שאינם מופלים אפילו אלא פשוט לא נראים על ידנו. האם התלמידים שלנו

אומרים בוקר טוב לשומר, לנהג האוטובוס, למחלק העיתונים למנקה הרחוב? מדוע לא??

• אפשר גם לחזור לשאלת החוק, סקיטר עברה על החוק כשהתרועעה עם המשרתות בוודאי כשפעלה

יחד איתן? האם ישנם מקרים בהם מותר לעבור על החוק? מהם גבולות החוק?

צידה לדרך

בחרנו להעניק לילדים את השירו של קובי אוז, בתוך נייר עיתון. השיר כאילו מצחיק ומבולבל, אבל הוא

עוסק בפערים הגדולים בחברה ובמציאות מקבילה שמתקיימת גם כאן בארץ בין חברות שונות.

<https://www.youtube.com/watch?v=DRXOUwYVkeQ>

בתוך נייר עיתון

מילים: קובי אוז

לחן: מרוקאי עממי

הנה אנשים מגולגלים בתוך נייר עיתון
אה ווה ווה ווה
חיים בתוך קופסה
של שימורים
אצלנו במטבח
ובמטבח על השולחן יש איש בתוך קנקן
אה ווה ווה ווה
מציץ מהזכוכית
ויום אחד נורה מתוך תותח
ובתותח יש אנשים שמקבלים סטירה
אה ווה ווה ווה
זקנים ותינוקות
ליד בקבוק
שבור מחוף הים

ליד הים יש אנשים קופצים מבניינים
אה ווה ווה ווה
סיפרו על זה בדיחה
וצוחקים
אצלנו בסלון
ובסלון שלנו אנשים מסוג חדש
אה ווה ווה ווה
חיים בתוך שמיכה
ליד רמזור
מתחת איזה קו

אה יה לא עלינו
הנה זה בא הנה זה בא גם אלינו
אה יה לא עלינו
הנה זה בא הנה זה כאן גם אצלנו
יש מדינה שמתחבאת מתחת איזה קו
אה ווה ווה ווה
ויש סטיסטיקה
שנכתבה
בתוך נייר עיתון

יש אנשים מגולגלים בתוך נייר עיתון
אה ווה ווה ווה
חיים בתוך קופסה
של שימורים
אצלנו במטבח

אה יה לא עלינו
הנה זה בא הנה זה בא גם אלינו
אה יה לא עלינו
הנה זה בא הנה זה כאן גם אצלנו

מעבר ליער

סרט אנימציה של אולפני דרימוורקס שיצא בשנת 2006 אותו ביימו טים ג'ונסון וקרי קירקפטריק. באנגלית Over The Hedge מעבר לגדר/גידור/ גדר חיה.

א.ר.ג'יי, הרקון (דביבון) הסתבך עם הדב הגדול וינסנט, אחרי שניסה לגנוב ממנו במהלך תנומת החורף של הדב את מזונו. אר. ג'יי נתפס בזמן אמת ומאבד את כל המזון תחת גלגליה של משאית חולפת. כעת עליו להשיג את כל שאיבד בתוך שבוע כדי להציל את חייו.

במקביל הצופים מתוודעים אל 'משפחת' חיות מלקטות המורכבת מוורן הצב המנהיג, משפחת דורבנים, אופוסומים, בואשת וסנאי. המשפחה מתעוררת בתום תנומת החורף ומגלה שהיער שלה הצטמצם לחלקה קטנה המגודרת בגדר חיה המוקפת בפרבר עירוני.

אר. ג'יי מזהה את הפוטנציאל בקבוצת המלקטים אובדת העצות ורותם אותם במרמה, כמדריך לחיים הטובים בפרברים לאיסוף המזון שעליו להחזיר לדב.

התמונה שנוצרת מקבוצת חיות הנפגשות לראשונה עם אורח חיים בורגני בפרבר אמריקאי מעמידה מראה אל מול אורחות החיים שלנו הבזבזנות ויחסנו אל הטבע.

כנציג השמרנות, המבקש לשמור על החיבור אל הטבע והתנתקות מתחלואי ה'קידמה' כפי שהן מגולמות בסרט ניצב לבדו וורן הצב. המאבק בין המנהגים מציג את המאבק בין שמרנות וקידמה, נאמנות לערכי המשפחה והמסורת אל מול ערכי הקפיטליזם והאינדיבידואליות.

בחרנו לעסוק בנושאים האלו בסביבות ט"ו בשבט דרך שני סרטים מצוירים מעבר ליער והלורקס.

מפגש ראשון

עיבוד אישי – הנחיות טרם הצפייה

לפני הצפייה מומלץ לתת את משימת הכתיבה לתלמידים. בקטע מושמעות טענות קשות כלפי בני האדם והצופה מזדהה עם הבחירה של חיות היער להישמר מפני בני האדם מעבר לגדר. לכן אנחנו מציעים משימות כתיבה המבקשות להציג מענה לטענות אילו, באותה מידה אפשר לבחור לחזק אותן ולהוסיף עליהן. הצעות לכתיבה המאזנת את הקטע הנצפה:
כתבו תשובה לטענות שמשמיע אר. ג'יי על בני האדם.
כתבו לוורן מדוע הוא טועה בחרדותיו מאורח החיים 'מעבר לגדר'.
הצעה המחזקות את הקטע:
הסבירו לאר. ג'יי מדוע עליו להישמר מבני האדם ומשיטוט בניהם.

צפייה: מתחילת הסרט ועד דקה 00:23:32

עיבוד אישי

עיבוד קבוצתי

בעקבות העיבוד האישי. נשוחח על תמונה שמצטיירת מהסרט.
כיצד בני האדם מוצגים בו? האם אתם מזדהים עם התיאור?
האם טענותיו של אר ג'יי מתקיימות גם בסביבתכם? האם יש בהן צדק?
מה קרה לאר. ג'יי בעקבות החיים בחברת בני האדם?
מהם היתרונות ומה החסרונות בקידמה?
אילו ערכים מובילים את וורן ומשפחתו? האם ערכים אילו מנוגדים בהכרח לקידמה?

צידה לדרך

בצידה לדרך בחרנו להביא קול אחר של בני האדם. קול שמבקש להודות על השפע שיש לו, שירה של נעמי שמר, 'על כל אלה'. שימו לב על מה נעמי שמר מבקשת לברך. האם וורן היה מסכים איתה? האם השיר סותר בהכרח את הקידמה?

על כל אלה <https://www.youtube.com/watch?v=9xETAic8buQ>

על כל אלה

מילים ולחן: נעמי שמר

על הדבש ועל העוקץ ,
על המר והמתוק ,
על בתנו התינוקת
שמור אלי הטוב .

על האש המבוערת ,
על המים הזכים ,
על האישה השב הביתה
מן המרחקים .

על כל אלה, על כל אלה ,
שמור נא לי אלי הטוב .
על הדבש ועל העוקץ ,
על המר והמתוק .
אל נא תעקור נטוע ,
אל תשכח את התקווה
השיבני ואשובה
אל הארץ הטובה .

שמור אלי על זה הבית ,
על הגן, על החומה ,
מיגון, מפחד פתע
וממלחמה .

שמור על המעט שיש לי ,
על האור ועל הטף
על הפרי שלא הבשיל עוד
ושנאסף .

על כל אלה ...

מרשרש אילן ברוח ,
מרחוק נושר כוכב ,
משאלות ליבי בחושך
נרשמות עכשיו .

אנא, שמור לי על כל אלה
ועל אהובי נפשי ,
על השקט, על הבכי
ועל זה השיר .

על כל אלה ...

העיר וחיות הבר – הצעה לנושא רחב לדין

הנושא של נגיסת החיים האורבניים בטבע ופגיעה בחיות הבר הוא נושא מרתק, מוצעים כאן מגוון דרכים להרחיב בו. לשיקולכן הטוב באיזה מפגש להעלות את הנושא, עד כמה להרחיב, מה לתת כצידה לדרך ומה במפגש עצמו.

בויקיפדיה תחת הערך דביבון מופיע הקטע הבא:

"...מאז המאה ה-20 הדביבון הסתגל היטב לחיים עירוניים והוא מהווה מטרד לבני אדם. דביבונים מרבים לפלוש לפחי אשפה ויכולים להיות תוקפניים ונושכים ואף לטרוף חיות מחמד כמו חתולי בית. הדביבון הוא אחד מבעלי החיים הגדולים שהצליחו להסתגל היטב להתפתחות האדם. באמריקה, אזורי הפרברים וחלק מהערים הגדולות מאכלסים מספר רב של פרטים. אוכלוסיית הדביבונים משגשגת על מזון שהושג מפחי אשפה וממזון של חיות מחמד..."

**מה האחריות שלנו על השינוי בהרגלי המחיה של הדביבונים (וחיות הבר בכלל)?
האם אפשר לומר שהפרברים הפכו מטרד לדביבונים?**

כאן תוכלו לראות קישור המראה את הפלישה באזור חיפה לאזורי המחיה של חזירי הבר. ואת החזירים המחטטים בפחי אשפה בחיפה. <https://www.youtube.com/watch?v=RMvI3Nof-Lg>

<http://www.israelhayom.co.il/article/432935> כתבה העוסקת בשמירה על חיות הבר

חזירי בר בחיפה: מטרד או נכס עירוני?

<https://www.teva.org.il/?CategoryID=1073&ArticleID=23318>

עקבות חזירי הבר / אגני משעול

עֲקֻבוֹת חֲזִירֵי הַבֵּר, שׁוֹבֵהם עֲבְרוּ בְּאֵן

קְרוֹבִים כֹּל כֹּךְ לְבָתִּים,

אֵין לָהֶם מְקוֹם בְּכָר בְּאַרְץ הַבְּטוּן

כִּלְכִּי מְרַחֲרָחִים בְּהַתְרַגְּשׁוֹת

לְפִי הַתּוֹרָה הֵם מִשְׁתִּינִים לְתוֹךְ הָעֲקֻבוֹת

בְּחֻתְמֵים עַל עֲצוּמָה

שֶׁהַפְּקָנִים יִתְּנוּ לָהֶם כֹּחַ

וְהַרְמוֹנִים וְהַתְּפוּזִים

שֶׁמִּטְעֵי הָאֲפָרֶסֶק שְׁלִי יִסְתִּירוּ אוֹתָם

מְרוֹכְבֵי הַצִּידִים

וְאַלֵּהִים שְׁיַגְּנוּ וְיַעֲמִיק אֶת מְאוֹרוֹתֵיהֶם

מפגש שני

השלמת פערים טרם הצפייה – אר. ג"י משכנע במרמה את החבורה לגנוב אוכל. הם חושבים שהם אוספים אוכל לחרף. והוא פועל על פי רשימת הדברים שעליו להחזיר לדב. בינתיים נוצר קשר בינו לבין החבורה שרואה באר. ג"י את מנהיגם החדש. ועוברת להשתמש במוצרים ובטכנולוגיה של בני האדם. אחרי מבצעים נועזים ולפני המועד בו הדב ידרוש את שלו, הם משלמים את כל שאר. ג"י איבד. אלא שאז וורן מחליט להחזיר את הדברים לבעליהם ומצליח לאבד שוב את כל שנאסף.

00:45:45– 00:42:40

כעת שהכול אבוד אר. ג"י כמעט מתפתה לספר לוורן את האמת וברגע האחרון עולה בדעתו דרך להשיב את כל שנדרש במבצע של לילה אחד. הוא משכנע את ה'משפחה', בהם גם וורן שמתחרט על מעשיו, לצאת למבצע לילי נועז לאיסוף מחודש של המזון שאבד.

01:03:35 – 00:52:00

אפשר לראות עד סוף הסרט איך הם פועלים יחד להציל את המשפחה ואפשר לדלג לקטע הבא.

01:10:57 – 01:12:28 (הסוף)

עיבוד אישי

עיבוד קבוצתי

רעיונות לשיחה בעקבות הצפייה:

- האם קרה לכם שהיה דבר מה שכל כך רציתם שפעלתם באופן שגוי כדי להשיגו?
- כיצד לדעתכם תמשיך להתקיים ה'משפחה' בסרט? האם הם ימשיכו במעשי הגניבה שלהם או יישארו בחלקת היער שלהם? מה יהיו היתרונות והחסרונות של כל אחת מהאפשרויות?

צידה לדרך

וביניהם של מאיר בנאי, מבקש להביא את היתרונות והחסרונות של העיר והכפר ולכפור בהכרח

לבחור בניהם. <https://www.youtube.com/watch?v=InMSHZMLBvc>

ובניהם

מילים: מאיר בנאי וענת בנאי

לחן: מאיר בנאי

כך עכבר העיר
לי מספר, בין בניינים
שהלילות שבעירו
הם החיים

ועכבר הכפר
בתוך שדה, כך לי אמר:
ריח מתוק של פרדסים
זה העיקר.

ובניהם, ובניהם,
אני הולך ואז חוזר
יש בי מזה, וגם מזה,
יש בי שניהם

אז עכבר הכפר,
על השקיעות הוא מספר
וידידו, זה מהעיר,
שוב ממהר.

ובניהם, ובניהם,
אני הולך ואז חוזר
יש בי מזה, וגם מזה,
יש בי שניהם

ובניהם, ובניהם,
על שפת הים שקט מוצא
ואז ברחוב סתם נהנה,
יש בי את זה

מולאן

הרקע ההיסטורי לסיפורה של מולאן אינו וודאי וגרסאות שונות מזכירות את דמותה החל מהמאה הרביעית ועד המאה שישית. המקור המוקדם ביותר לסיפורה הוא "הבלדה של מולאן" שמתחילה כך:

צלילים של אנחות, אחת אחרי שנייה,

באשר מולאן אורגת בפתח.

אין צליל של נול האריגה.

רק של ילדה מקוננת.

תשאל אותה מה היא חושבת.

תשאל אותה למי היא משתוקקת.

הבלדה מתארת כיצד קיסר סין מורה על גיוס של גבר אחד מכל משפחה, כדי להגן על סין מפני פולשים. לחואה מולאן יש רק אח אחד, והוא עדיין ילד, כך שאביה נאלץ להתגייס לצבא אולם הוא זקן וחלש. על כן חואה מולאן לובשת בגדי גבר ומתגייסת לצבא במקומו. היא משרתת בצבא במשך עשר שנים, ולאחר המלחמה חוזרים הלוחמים חזרה לסין. חואה מולאן מסרבת לקבל את התגמול המוצע לה, ומבקשת רק סוס מהיר כדי לרכב חזרה לביתה. היא מתקבלת בשמחה בידי משפחתה, לובשת חזרה את בגדי האישה ומציגה עצמה בפני חבריה מהצבא שמזדעזעים מכך שבמשך עשר שנים חיו בחברתה של אישה בלי לדעת זאת.

אני מורידה את גלימת הקרב שלי,

ולובשת את בגדי הישנים.

אני מסרקת את שערי הדליל על אדן החלון.

ומתאפרת מול המראה.

אצא החוצה כדי לראות את חברי לנשק,

הם כולם הופתעו ונדהמו:

"נסענו ביחד עשר שנים,

ועדיין לא הבנו שמולאן הייתה אשה!"

מקורות אחרים מוסרים סוף טרגי יותר על פיו, מולאן נופלת בשבי ונחקרת בידי בתו של מפקד האויבים, אשר מגלה את היותה אשה והשתיים הופכות לידידות. מולאן משוחררת לחזור לביתה, אולם מגלה שאביה כבר מת ואמה נישאה לאדם זר. הקיסר מנסה לספח אותה להרמונו אולם היא מסרבת ומתאבדת.

כהשראה מסיפור זה נכתב התסריט לשני סרטי וולט דיסני "מולאן"

הסרט הופק בשנת 1998 כסרט אנימציה דו ממדית. בויים על ידי טוני בנקרופט ובארי קוק. הסרט זכה במספר פרסי אנני, היה מועמד לפרס האוסקר בקטגוריית הפסקול הטוב ביותר וכן לפרס גלובוס הזהב בקטגוריית הפסקול הטוב ביותר והשיר הטוב ביותר לשנת 1998. מכון הסרטים האמריקאי בחר את מולאן כמועמד לרשימת עשרת סרטי האנימציה הטובים ביותר.

למורה: בחלק הראשון נכיר את ומלאן ואת משפחתה, את אורח החיים הנדרש ממנה ואת הערכים שמובילים את המשפחה ואת התרבות והחברה בה מולאן חיה.

הדברים נראים כביכול רחוקים שנות אור מהתרבות בה חיים ילדים בישראל בעת הזו, אבל רק לכאורה. הכוונה היא בשתי רמות – האחת היא מאד אישית, כל ילד מרגיש שמצפים ממנו לדברים מסוימים כחלק מקוד תרבותי, ערכים משפחתיים או קו התנהגות בקבוצה החברתית המצומצמת בביה"ס / יישוב. לא כל הילדים מרגישים שהם מתאימים או עומדים בצפיות החברה סביבם.

ברמה השנייה היא התפיסה המגדרית שעדין קיימת ומכתיבה לבנות מה מצופה מהן ומה לא, כיצד עליהן לנהוג ומה יחס החברה לי ש'סוטה' מהנורמה. [בהמשך נביא את בילי אליוט כתמונת מראה, מתוך הבנה שהצפייה מהבנים להיות 'גברים' קיימת לא פחות ומבססת את הדרישות מהנשים].

צפייה: מתחילת הסרט ועד דקה 00:16:50

עיבוד אישי ביומנים

עיבוד קבוצתי

*נסו לתאר את השתלשלות האירועים ממבטה של הסבתא.

מה היא חושבת על הצפייה ממולאן? מה היא חושבת על תגובת האב? או קוד הכבוד מהאב והבת?

* נסו למצוא מילה אחת [או צמד מילים] שמגדירים בצורה הטובה ביותר את הרעיון או הערך המרכזי בקטע שראינו?

* הצעות לדיון:

- האם הזדהיתם עם שירה של מולאן, באיזה אופן?

"מי זו נשקפת לי מביטה בי מולי..." / "איך השתקפתי ניראת לא מוכרה..." / "איך נהיה אני וההשתקפות אחת..." "לי ברור שלבם של בני משפחתי אשבור, אם רק בדרכי אצעד".

- אביה של מולאן צועק לעברה "אני יודע מה מקומי והגיע הזמן שתדעי גם את" [למורה: שימי לב האם יש הבדל בתגובות בין תשובות הבנים והבנות בשאלות אילון]

מה מקומה? האם אתם רגישים שגם לכם יש 'מקום'? האם יש לכם תפקיד בתרבות / חברה שעליכם למלא כעת? מה אתם מרגישים אל מול התפקיד הזה?

האם יש לכם ייעוד מוגדר?

האם הם מרגישים שיש מסלולים שחסומים בפניכם או שיש מסלול שמצופה מכם ללכת בו?

האם יש הבדל בין תחושות הבנים והבנות? אם אין [אז 'כל הכבוד'] האם המציאות לדעתכם היום בישראל מאפשרת לכולם לעשות כפי כישרונם ורצונם?

האם הם מודעים למצב בעולם? ביחס לנשים בפרט אך למחסומים בכלל? [כולל מחסומים בארץ לבני מיעוטים, בני העדה האתיופית ועוד].

צידה לדרך

השיר, אל תשמע בני, נכתב בשנת 1918, בתום מלחמת העולם הראשונה, על ידי דוד שמעוני שהיה משורר סופר ומתרגם עברי מראשוני המשוררים הידועים בישוב העברי.

בשנים אילו היתה התעוררות ציונית גדולה מאד בקרב הנוער והצעירים באירופה, לצד התפתחות גדולה מאד של תנועת ההשכלה שמשכה צעירים רבים מעולם ה'חדר' והישיבות אל האוניברסיטאות ואל החילון. בהקשר זה ואל מול הפסוק, שהיה ידוע כמובן היטב למשורר, "שִׁמְעוּ בְּנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ וְאַל תִּטְּשׁוּ תּוֹרַת אֲמֹתְכֶם." [ספר משלי, פרק ח' פסוק א'] כתב דוד שמעוני את השיר הבא.

אֶל תִּשְׁמַעַ, בְּנֵי, אֶל מוֹסֵר אָב
 וּלְתוֹרַת אִם אֵל אֲנִי תֵט,
 כִּי מוֹסֵר אָב הוּא: "קוּ לְקוּ" ...
 וְתוֹרַת אִם: "לֵאט, לֵאט" ...
 וְסוֹפֵת-אָבִיב דּוֹבְרָה כֵן:
 "הִקְשִׁיבָה, אִישׁ, לְשִׁיר הַבַּיִת!"

לְשִׁיר הַבַּיִת וּלְשִׁיר הַבַּיִת,
 הַבָּא מִבְּעַד עֶרְפֶּל עֵב...
 וְדַרְס לְךָ שְׁבִיל, וְסוֹרָה מִן
 הַדֶּרֶךְ, הַלֵּךְ בָּהּ הָאֵב,
 כִּי לָמָּה תִּחַטָּא אֶל הַדּוֹר,
 דּוֹר עֲתִיד רְחוֹק מוֹצֵף-אוֹר?"

בְּלִילָה קָר, בְּלִיל אֲדָר,
 בִּישׁוֹן הָאֵם, בִּישׁוֹן הָאֵב,
 הַתִּשְׁמַעַ, אִידָּהּ הַרוּחַ שֶׁר
 אֶת שִׁיר הַבַּיִת, שִׁיר גִּיל וְקָרְבָּ?
 בְּלִילָה קָר, בְּלִיל אֲדָר,
 הַקְשִׁיבָה אִידָּהּ הָאֵבִיב שֶׁר...

מפגש שני

השלמת פערים טרם הצפייה - מולאן מתחפשת לנער ומצטרפת לצבא במקום אביה.
האפשרות לחשוף אותה ולהחזירה הביתה תעלה לה בחייה ולכן ההורים נותרים בבית חרדים לגורלה.

למורה – בחלק זה מולאן מחליפה זהות מינית. חלק מהתלמידים שלך כבר עסוקים בזהותם המינית כמו גם החברתית המשפחתית הרליגיוזית ועוד. מי שהנושא הזה מטריד אותה/ יכול להביע את זה או להתקשות בצפייה. יתכן שחלק מהתלמידים יתייחסו אל העניין של שינוי מין בזלזול, חשוב להיות ערנית וקשובה.

צפייה - 00:34:43 – 00:39:26

בחלק זה אנחנו רואים את האימונים לקרב. בשיר שמלווה את הקטע המפקד טוען שיהפוך את המגויסים ל'גברים'.
אנחנו מציעים להפוך את הסדר בין העיבוד האישי והקבוצתי

עיבוד קבוצתי

מה הם חושבים על האימונים?

כיצד מרגישים החיילים הצעירים?

כיצד מרגישה מולאן? האם יש הבדל בינה לבין שאר המגויסים הצעירים?

מה זה להיות גברים, על פי המפקד לי?

"לא הגידה אֶסְתֵּר אֶת עֲמָה וְאֶת מוֹלְדֹתָהּ כִּי מְרֻדְכִי צָנָה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא תִגִּיד."

האם אתם מוצאים דמיון בין מולאן ואסתר? נסו לחשוב על מספר נקודות דמיון ומספר נקודות שוני?

עיבוד אישי – חזרו ליומנים האישיים

האם גם אתם מרגישים שאתם עוטים תחפושת בהקשרים מסוימים בחייכם? כתבו על כך.

צפייה

מיד לאחר מכן החיילים הצעירים יוצאים להצטרף אל הקרבות, אנחנו נחשפים לאכזריות הבלתי נתפסת של ההונים, אויביהם של הסינים, ששורפים וטובחים בכפרים שלמים. הם הצליחו להכריע את צבא סין וכעת שמים פעמיהם אל הקיסר. הלוחמים החדשים ינסו למנוע מהם להשתלט על סין.

00:50:42 - 00:57:20 הקרב עם ההונים בהרים

בעקבות הפציעה הלוחמים מגלים שמולאן אישה, היא מקבלת את חייה תמורת הצלת חי המפקד ומגורשת מהצבא.

00:59:18 - 01:01:38 מולאן נאלצת להביט על עצמה במראה

בעודה מדממת ובדרכה לביתה, היא מגלה שמפקד ההונים וקומץ לוחמים שרדו את המפולת והם בדרכם אל הקיסר והיא מחליטה לרכב אחרי חבירה ולהזהירם.

01:04:00 - 01:13:50 מולאן מצליחה להציל את הקיסר עם חבירה.

עיבוד אישי ביומנים

עיבוד קבוצתי

מהו סגנון הלחימה של מולאן? לפי הסרט מה היתרון שלה על חבריה הגברים?
האם אתם מזדהים עם החלוקה המגדרית הזו?
בניצחון הגדול של מול, היא אינה מחופשת, היא מנצחת כאישה. יתר על כן הגברים מחופשים לנשים
על מנת להתל בהונים.
חזרו להשוואה בין אסתר ומולאן האם יש דמיון בדרכי הפעולה שלהן?

צידה לדרך

אתם השואלים אותי איך נעשיתי משוגע, זה קרה כך:
יום אחד, זמן רב לפני הולדת אליהם רבים, התעוררתי משינה עמוקה וגיליתי כי כל מסכותיי נגנבו.
שבע מסכות שעיצבתי ונשאתי בשבע חיים, ואני התרוצצתי חסר-מסכה ברחובות ההומים וצעקתי:
'גנבים, גנבים, גנבים ארורים.'
גברים ונשים צחקו לי, וכמה מהם נמלטו לבתיהם בפחדם מפני .
כאשר הגעתי לכיכר השוק צעק לפתע צעיר, מגג הבית. 'הוא משוגע'. הרמתי את מבטי כדי להביט
בו: השמש נשקה את פני הערומים בפעם הראשונה, ונשמתי הוצתה באהבה לשמש, ולא רציתי עוד
במסכותיי .
כאחוז טירוף צעקתי 'יבורכו, יבורכו הגנבים, שגנבו את מסכותיי.'
כך נעשיתי משוגע.
בשיגעוני מצאתי את החירות ואת הביטחון, את חירות הבדידות ואת הביטחון שלא להיות מובן, כי
אלו המבינים אותנו משעבדים משהו משלנו.

[ג'ובראן חליל ג'ובראן מתוך "המשוגע הנביא והתלמיד", הוצאת "אסטרולוג"]

צ'רלי צ'פלין - קומדיה זמנים מודרניים והדיקטטור הגדול

צ'רלי צ'פלין [16 באפריל 1889 – 25 בדצמבר 1977] נולד באנגליה, יצר ופעל בעיקר בארה"ב, גורש ממנה [בשנת 52] אך זכה לקבל אוסקר של כבוד לפני מותו בביתו בשוויץ. צ'פלין נפטר לפני 40 שנה ובכל זאת כנראה שגם היום הוא אייקון המזוהה ביותר עם עולם הריאנוע והקולנוע. הוא היה מחלוצי הריאנוע, היה שותף במעבר מסרטים קצרים לסרטים באורך מלא, ניסה למנוע את המעבר מסרטים אילמים [ריאנוע] לקולנוע [סרטים עם קול] וכמובן צלח את המעבר מסרטי שחור לבן לסרטים בצבע. והיה כוכב הקולנוע הראשון במובן המלא של המילה. הוא היה שם בחמישים שנות הקולנוע הראשונות והשפעותיו ניכרות עד היום. ייחודו וערכו בכך שהוא יצר קולנוע בעל רגש, שיכלל את אומנות הצילום, הקומפוזיציה ועוד. אך בעיקר צ'פלין הביא שילוב מיוחד אל עולם הקולנוע כמי שהיה הראשון להשתמש במדיה ככלי קומי ממדרגה ראשונה, הוא ידוע כאבי הפיצ'ר [סרט באורך מלא] הקומי. אך גם הראשון להבין, ממש בתחילת הדרך, שהמדיום הזה יכול להשפיע על עמדות חברתיות ופוליטיות וליצור שינוי חברתי עמוק. השילוב בין מסרים חברתיים חלוציים, חתרניים אפילו, וקומדיה שזורים ביצירותיו.

לקראת פורים נבחן שתי סוגיות דרך התבוננות בשלושה מסרטים שהיו לנכסי תרבות עולמיים.
- מהו הומור טוב והאם אפשר לשמר הומור לאורך שנים?
- מהם גבולות ההומור? על מה 'אסור לצחוק'?

זמנים מודרניים - מפגש 1

ב-1914 יצר צ'פלין את הדמות המזוהה איתו, דמות הנווד. דמות הנווד היתה דמות מצחיקה המנסה לשמור גינונים אריסטוקרטיים למרות מעמדה הנמוך, בעל מוסר וקודים ג'נטלמניים אך מכופף את החוק לא פעם ומציג אותו כנלעג. הוא רומנטיקן ואופטימי בצורה חסרת תקנה והמכלול הזה יוצר דמות מגוחכת אך אהודה מאד. בהעדר קול השחקן חייב להעביר את כל מכלול המסרים והתחושות רק דרך מחוות הגוף. זו כמובן דרגת משחק קשה מאד. מאידך הסרט האילם מגיע לכל העולם ללא מגבלות שפה. [תרגום / דבוב].

ברגע שצ'פלין עובר לקולנוע הוא זונח את הנווד ומשאיר אותו במעמדו האלמותי, מתוך הבנה שברגע שלנווד יהיה קול המכלול ייפגם.

הסרט זמנים מודרניים - 1936

זמנים מודרניים הוא סרטו האילם האחרון של צ'פלין והסרט האחרון בו מופיע הנווד. הסרט הוא מסמך נוקב על תקופת 'השפל הגדול' בארה"ב. צ'פלין בז למיכון ולהתייעלות ששלטו בכל על חשבון המהות ובהתעלם מבני האדם שהפכו לטעמו לכלי תעשייתי. כבסרטים רבים אחרים של צ'פלין הוא מבקש לחזור אל יחסים של חמלה וקשר אישי בין אנשים שלדעתו נפגעים בשל המיכון והתיעוש.

*** מומלץ לא לתת לתלמידים רקע לפני הצפייה בקטעים הראשונים של הסרט**
*** כדאי לבקש מהתלמידים לציין לעצמם סצנות משמעותיות לדיון המשותף.**

קטע ראשון <https://www.youtube.com/watch?v=qxgiohQo4Z8>

<https://www.youtube.com/watch?v=ANXGJe6i3G8> קטע שני - עד 1:30

<https://www.youtube.com/watch?v=7vRe56EwFf4> קטע שלישי

https://www.youtube.com/watch?v=n_1apYo6-Ow קטע רביעי

עיבוד אישי ביומן

עיבוד קבוצתי

על מה מדבר הסרט של צ'פלין?

האם הוא אקטואלי גם לימים אילו? באיזה אופן?

כיצד הבנתם את המסר של צ'פלין הרי לא נאמרה בו אף לא מילה?

תארו אמצעים חזותיים משמעותיים [עדר הכבשים-עדר האנשים בפתיחת הסרט, הקצב של המכונה ותנועת האנשים, הפרופורציה של המסך הגדול בשירותים, כמובן הבלעות האדם על ידי המכונה ועוד ועוד]

האם הסרט מסקרן אתכם? מדוע?

* כעת מומלץ לספר לתלמידים מעט על הסרט, לחשב איתם שגם מרבית הסבים והסבתות שלהם נולדו אחרי שהסרט נוצר. ולתהות יחד מה עושה סרט לאלמותי?

צידה לדרך

הסרט נחשב ליצירת מופת קולנועית ושמו הפך לביטוי לכל מה שרע בתיעוש וברדיפה אחרי היצרנות. בשנה שחלפה כתב דני רובס שיר שנקרא זמנים מודרניים והולחן על ידי מתי כספי.

<https://www.youtube.com/watch?v=nej5lFwJdus>

זמנים מודרניים

מילים: דני רובס

לחן: מתי כספי

אתה בסרט נע בתוך המכונה
מחפש פינה לשים כאן רגע את הראש
שומר על הכללים, עומד בנהלים
הם ברגים קטנים אבל הם לא יכולים לנטוש

בגדי נוד, כל מה שפעם היה מזמן אבד
ואין כבר כוח לנסות לברוח מכאן
שחור לבן ...

אתה בסרט, רץ עייף ומכווץ
מחפש מפרץ לשוט רחוק ולצאת מכאן
בזרם אין סופי עכשיו תלך תביא
רעש מסביב וזה מתריע ומסוכן

בגדי נוד כל מה שפעם היה מזמן אבד
ואין כבר כוח לנסות לברוח מכאן
שחור לבן ...

הם מביטים בך, אין רגע מנוחה
מצפים ממך לתפוקה של מאה אחוז
אתה בסרט נע בתוך המכונה
רואה את התמונה, רואה ולא מסוגל לזוז

בגדי נוד, כל מה שפעם היה מזמן אבד
ואין כבר כוח לנסות לברוח מכאן
שחור לבן...

מפגש שני [מומלץ לפצל לשני מפגשים]

הדיקטטור הגדול 1940

מעט מידע היסטורי הכרחי לדיון.

1. מלחמת העולם השנייה פרצה בספטמבר 1939 עם כיבוש פולין על ידי הנאצים בניגוד להסכמות עם בעלות הברית. מיד עם הכיבוש, ועוד קודם לכן בגרמניה עצמה, הוחלו חוקיים גזעניים על היהודים תחת השלטון הנאצי. סימון בתי מסחר, סימון בטלאי צהוב, העברה לגטאות, שלילת רישיונות עבודה, סילוק מאוניברסיטאות וממשרות ציבוריות ועוד ועוד. ה'פתרון הסופי', שזאת יהודי אירופה, החל בסוף 1941 ונמשך ללא הפסקה עד סיום המלחמה במאי 1945. ארה"ב הצטרפה למלחמה פחות או יותר במקביל ליישום הפתרון הסופי אך ללא קשר אליו, אלא לאחר המתקפה היפנית ההרסנית על נמל פרל הרבור בדצמבר 1941.

* למה זה חשוב? כי צ'רלי צפ'לין יצר את הסרט הזה כשהיטלר היה יכול להיחשב כסתם רודן מופרע (והוא לא היה היחיד בעולם באותה תקופה).

2. בין ארה"ב לבריה"מ שוררת גם היום מתיחות ותחרות גדולה, אבל אחרי מלחמת העולם השנייה בה הקומוניזם שלט בבריה"מ, בארה"ב היה חשש גדול התפשטות הקומוניזם ומסוכני ריגול סובייטים שחיו במערב ובעיקר בארה"ב. הסנטור מקראתי קידם מסע ציד אחרי כל מי שהיה חשוד באהדה לבריה"מ או לקומוניזם. הסנטור ראה בדעות שמאלניות בגידה באמריקה ובשל כך התיר רדיפה משוללת רסן שאינה בוחלת באמצעים כדי ל'הוכיח' את החשדות גם אם בדרכים מפוקפקות. אדם שנחשד כקומוניסט הוקע לא פעם על ידי החברה ואפילו איבד את מקום עבודתו. כחלק מהרדיפה הסנטור יצר את הרשימה **השחורה של הוליווד** במטרה לפגוע בחופש הביטוי של האמנים ובהשפעתם על הציבור. צ'רלי צפ'לין היה ברשימה זו ואכן משנסע להקרנת בכורה של סרטו בבריטניה נשללה ממנו האפשרות לשוב לארה"ב והוא בעצם גורש בשל דעותיו והתבטאויותיו מארה"ב.

* למה זה חשוב? בבואנו לדון מהם גבולות הצחוק? האם ניתן לצחוק על כל דבר? נשאל גם מי מגביל ומי קובע מהם הגבולות, ומתי איסורים והגבלות פוגעים בחופש הביטוי ומגבילים את הדמוקרטיה?

לאור המידע הזה נצפה בקטעים.

3. עוד מידע, קולנועי, זהו סרטו הראשון של צפ'לין בקולנוע (משמע סרט עם קול) ומשום כך הוא נפרד מדמות הנווד. והקהל לראשונה שומע את קולו.

תקציר העלילה

צ'פלין יוצר דיקטטורה מקבילה לחלוטין לרייך השלישי (היטלר הוא הינקל, גבלס הוא גארביטש, גרינג הוא הרינג) הוא מתאר רודן מגוחך, חסר היגיון, תאב כוח, שררה וכיבוש. בזבזן וכמובן אנטישמי. הוא ממש מתפוצץ כשהוא מדבר על יהודים.

במקביל יהודי פשוט שדומה להינקל שתי טיפות מים [גם אותו כמובן מגלם צ'פלין], ספר שתקן שבמלחמת העולם הראשונה הציל טייס אך כתוצאה מהמבצע איבד את זכרונו ומאז הוא מאושפז בבית החולים. כך מוצא את עצמו הספר בגטו היהודי לא מודע כלל לחוקי הגזע שקבע הינקל. במהלך הסרט, הספר ישלח למחנה ריכוז ימלט במדי קצין, ויזוהה בטעות כהינקל וכך נגיע לסצנת הסיום בה הספר היהודי נואם במקום הפיר.

* המלצה למורים - ספרו את עלילת הסרט דרך הסצנות שנראה.

צפייה

הינקל – <https://youtu.be/9oSN1CnXAAA> הקטע ארוך. שווה לראות את כולו בכל מקרה כדאי לצפות אחרי דקה 3, שם הינקל מתייחס ליהודים. כמובן שהכל נאמר בגיבריש. אבל הקריינית מתרגמת הפירר התייחס כעת אל היהודים.

הינקל ונפוליני https://www.youtube.com/watch?time_continue=225&v=dLyd7v0RwNI [היטלר ומוסלני] דנים על הסכמי שביתת הנשק.

הגלובוס <https://www.youtube.com/watch?v=YqyQfjDScjU&t=72s> הסצנה המפורסמת של ריקוד

הספר היהודי <https://youtu.be/m76cbY3Z4ZE>

ועוד סצנה מהמפורסמות בקולנוע - <https://www.youtube.com/watch?v=j5l4P5dUMZI>

עיבוד אישי ביומנים

עיבוד קבוצתי

איך הרגשתם בעת הצפייה בסרט?
האם הסרט מצחיק?
האם אפשר לצחוק על מלחמה?
ניתן לראות שבארה"ב היו מודעים לחוקי הגזע ולכינוס היהודים בגטאות, האם לדעתכם קומדיה היא דרך ראויה להעלות נושא מסוג זה לדין ציבורי?
בחרו שלושה נושאים בוערים מסדר היום הציבורי במדינת ישראל. האם הייתם יוצרים סרט מסוג זה על נושאים אילו?

באיזה אופן לדעתכם השפיע הסרט על קהל צופיו?

חובה – נאום הספר היהודי כהינקל – מומלץ לראות פעמיים

<https://www.youtube.com/watch?v=tgWEeHD5Fhs>

עיבוד אישי ביומנים - קצר

עיבוד קבוצתי – קצרצר

האם עמדתכם על הסרט השתנתה בעקבות הנאום?

האם השארתכם בדבר השפעת הסרט השתנתה?

האם לאור הנאום הזה היה מקום ליצור את הסרט גם לאחר קבלת הידיעות על שואת היהודים?

האם 'הכל צחיקי'? או מהם גבולות הקומדיה?

מי אמור להגביל קומדיה? מה יהיה המחיר של לא להקרין סרט כמו הדיקטטור הגדול?

באילו זכויות יסוד בחירה כזו תפגע?

מהם גבולות חופש הביטוי? איזה נזק יכול להיגרם לחברה כשהאמנים לא יכולים לקרוא תגר על

הממסד?

* זה המקום לספר לתלמידים על הרשימה השחורה של הוליווד ועל גירושו של צפלין מארה"ב.

מה דעתם, האם ישנן דעות שנכון להרחיק/ לגרש למנוע את שמיעתן ?

צ'פלין העז לעשות סרט אנטי מלחמתי ואנטי נאצי בזמן שארצו, ארה"ב, בוחרת במכוון להיות ניטרלית ולהימנע מהמלחמה. הוא מבקש לעורר שיח על ערכי הדמוקרטיה – חירות ושיוון. לעסוק בכבוד האדם באשר הוא.

בפועל הסרט שהיה להצלחה קופתית גדולה, יצר יותר נזק תודעתי מתועלת, משום שהגחכת היטלר שפשעיו הגדולים ביותר עוד לא בוצעו, באותה עת, גרמה לצופים לראות בו רודן חולף, מגוחך ולא מאיים.

צ'פלין עצמו העיד באוטוביוגרפיה שלו, שיצאה ב-1964, שאם היה יודע בזמנו את גודל הזוועה של מחנות הריכוז, לא היה עושה את הסרט הזה.

יום הזיכרון לחיילי צבא ההגנה לישראל

איך זוכרים?

המפגש לקראת יום הזיכרון לחיילי צה"ל ייסוב סביב שאלת הזיכרון. איך זוכרים? ומה תפקיד הזיכרון? המפגש מחולק לשני חלקים כל אחד מהם עומד בפני עצמו אך התבוננות בשניהם תציג תמונה מורכבת יותר.

חלק ראשון

חלק זה יעסוק בדרכים שונות להנצחה [במדיה שלנו כמובן] דרך שני סרטי זיכרון שונים. סרטון לזכרה של [תמר אריאל ז"ל](#) עוסק בהנצחה מתוך מרכיבים באישיותה. הסרטון נפתח בציטוט ממכתב שכתבה תמר לבת דודה:

"כשאדם נפטר לוקחים ממנו תכונות, מידות, מעלות שלו ומאמצים אותם לחיים, ובכך ממש חיים את אותו אדם. זו הנצחה של ממש כאילו לוקחים חלקים ממנו ומחיים אותו בחזרה..."

הסרטון השני מבקש להאיר דרך זיכרון ילדות משהו מדמותו של הנופל והוא מוצג באנימציה קצרה וילדית. הסרטונים מציגים חיים, צחוק ושמחה דרך אנקדוטה אחת ולא מבקשים להציג דמות עגולה וכביכול אינם מתמודדים עם האובדן.

מוצעים לבחירה שני סרטונים מתוך פרויקט פנים של בית אביחי. [הקישורים מפנים אל הדף כולו על מנת שתוכלו לקרוא על החייל לפני ההקרנה]

[דימה לויטס ז"ל](#)

[לירון סעדיה ז"ל](#)

מומלץ לאפשר **עיבוד אישי ביומן** לאחר הצפייה בכל אחד מהסרטונים.

עיבוד קבוצתי - נקודות לשיחה:

מה מטרת הסרט לזכר תמר ומה מטרת הסרטון לזכר דימה / לירון?
לאיזה סרט התחברתם יותר? מדוע?
מה למדתם על החייל/ת מהסרט?
באילו דרכים בחרו היוצרים והמשפחות לזכור את הנופלים? [כדאי להתייחס אל המכתב בסרטה של תמר כטריגר לדיון]
האם חשוב לזכור אותם, [במובן של אנשים פרטיים]? מדוע?

חלק השני

בחלק זה יובא הסרטון 'שעתיים לצפירה' ובו מוצג גבר חרדי המנסה להגיע הביתה טרם הצפירה. אם המפגש קצר החלק הזה חשוב יותר משום שהוא מביא קול אחר של החברה הישראלית ופותר דיון מורכב על דרכי הזיכרון וכבוד הנופלים. משום שאנחנו מניחים שתלמידי כיתות ה-ו לא בהכרח מבינים את המורכבות שבעמידה ואי עמידה של חרדים בעת הצפירה אנחנו ממליצים לצפות בשתי הדקות הראשונות [בסרטון הזה](#), היוצר, יהודה גרובייס מסביר על עמדת החרדים ועמדתו ומדוע יצר את הסרט הזה. ורק לאחר מכן לצפות בסרט עצמו.

צפייה

['שעתיים לצפירה'](#)

עיבוד אישי ביומן

עיבוד קבוצתי

עם מי הזדהיתם עם הצלם או עם החרדי?
מה דעתכם על 'הפתרון' שהחרדי מצא בסוף?
מדוע הצלם נשלח 'למצוא תמונה של חרדי'? את מי זה משרת? מה תמונה כזו מקדמת?
האם הצפירה קשורה לזיכרון? כיצד?

מתוך שלושת הסרטים שראיתם, מה יכול לסייע לכם לזכור?
מה הייתם רוצים לזכור? ולשם מה?

צידה לדרך

שני שירים של יהודה עמיחי, שעסק רבות בזיכרון ושכחה. אפשר להשתמש בהם תוך כדי הדיון על דרכי הזיכרון ומטרתו ואפשר להביאם כצידה לדרך לחשיבה על נטל הזיכרון ועוצמת השכחה.

ומי יזכור ובמה משמרים זיכרון?
במה משמרים בכלל בעולם, משמרים במלח ובסוכר, בחום גבוה ובהקפאה עמוקה
באטימה מוחלטת, בייבוש ובחניטה.
אבל שימור הזיכרון הטוב ביותר הוא
לשמרו בתוך השכחה שאף זכירה אחת
לא תוכל לעולם לחדור לתוכה ולהפריע את מנוחת הנצח של הזיכרון.

(יהודה עמיחי, בתוך פתוח סגור פתוח)

שֶׁהַר הַזִּכְרוֹן יִזְכֵּר בְּמִקוֹמִי,
זֶה תִּפְקִידוֹ. שֶׁהֶגֶן לְזֵכֶר יִזְכֵּר,
שֶׁהֶרְחֹב עַל שֵׁם יִזְכֵּר,
שֶׁהַבְּנִין הַיְדוּעֵי יִזְכֵּר,
שֶׁבֵּית הַתְּפִלָּה עַל שֵׁם אֱלֹהִים יִזְכֵּר,
שֶׁסֶפֶר הַתּוֹרָה הַמִּתְגַּלְגֵּל יִזְכֵּר,
שֶׁהַיִּזְכֵּר יִזְכֵּר. שֶׁהַדְּגָלִים יִזְכְּרוּ,
הַתְּכָרִיכִים הַצְּבֻעוֹנִיִּים שֶׁל הַהִיסְטוֹרְיָה, אֲשֶׁר
הַגּוֹפִים שֶׁעֵטְפוּ הַפְּכוּ אֶבֶק. שֶׁהָאֶבֶק יִזְכֵּר.
שֶׁהָאֲשֶׁפָּה תִזְכֵּר בְּשַׁעַר. שֶׁהַשְּׁלִיָּה תִזְכֵּר.
שֶׁחַיִּית הַשְּׂדֵה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יֵאָכְלוּ וְיִזְכְּרוּ,
שֶׁכֶּלֶם יִזְכְּרוּ. כְּדֵי שְׂאוּכַל לָנוּחַ.

(יהודה עמיחי, בתוך מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול)

יום הזיכרון לחיילי צבא ההגנה לישראל

איך זוכרים?

המפגש לקראת יום הזיכרון לחיילי צה"ל ייסוב סביב שאלת הזיכרון. איך זוכרים? ומה תפקיד הזיכרון? המפגש מחולק לשני חלקים כל אחד מהם עומד בפני עצמו אך התבוננות בשניהם תציג תמונה מורכבת יותר.

חלק ראשון

חלק זה יעסוק בדרכים שונות להנצחה [במדיה שלנו כמובן] דרך שני סרטי זיכרון שונים. סרטון לזכרה של [תמר אריאל ז"ל](#) עוסק בהנצחה מתוך מרכיבים באישיותה. הסרטון נפתח בציטוט ממכתב שכתבה תמר לבת דודה:

"כשאדם נפטר לוקחים ממנו תכונות, מידות, מעלות שלו ומאמצים אותם לחיים, ובכך ממש חיים את אותו אדם. זו הנצחה של ממש כאילו לוקחים חלקים ממנו ומחיים אותו בחזרה..."

הסרטון השני מבקש להאיר דרך זיכרון ילדות משהו מדמותו של הנופל והוא מוצג באנימציה קצרה וילדית. הסרטונים מציגים חיים, צחוק ושמחה דרך אנקדוטה אחת ולא מבקשים להציג דמות עגולה וכביכול אינם מתמודדים עם האובדן.

מוצעים לבחירה שני סרטונים מתוך פרויקט פנים של בית אביחי. [הקישורים מפנים אל הדף כולו על מנת שתוכלו לקרוא על החייל לפני ההקרנה]

[דימה לויטס ז"ל](#)

[לירון סעדיה ז"ל](#)

מומלץ לאפשר **עיבוד אישי ביומן** לאחר הצפייה בכל אחד מהסרטונים.

עיבוד קבוצתי - נקודות לשיחה:

מה מטרת הסרט לזכר תמר ומה מטרת הסרטון לזכר דימה / לירון?
לאיזה סרט התחברתם יותר? מדוע?
מה למדתם על החייל/ת מהסרט?
באילו דרכים בחרו היוצרים והמשפחות לזכור את הנופלים? [כדאי להתייחס אל המכתב בסרטה של תמר כטריגר לדיון]
האם חשוב לזכור אותם, [במובן של אנשים פרטיים]? מדוע?

חלק השני

בחלק זה יובא הסרטון 'שעתיים לצפירה' ובו מוצג גבר חרדי המנסה להגיע הביתה טרם הצפירה.

אם המפגש קצר החלק הזה חשוב יותר משום שהוא מביא קול אחר של החברה הישראלית ופותח דיון מורכב על דרכי הזיכרון וכבוד הנופלים. משום שאנחנו מניחים שתלמידי כיתות ה-ו לא בהכרח מבינים את המורכבות שבעמידה ואי עמידה של חרדים בעת הצפירה אנחנו ממליצים לצפות בשתי הדקות הראשונות [בסרטון הזה](#), היוצר, יהודה גרובייס מסביר על עמדת החרדים ועמדתו ומדוע יצר את הסרט הזה. ורק לאחר מכן לצפות בסרט עצמו.

צפייה

['שעתיים לצפירה'](#)

עיבוד אישי ביומן

עיבוד קבוצתי

עם מי הזדהיתם עם הצלם או עם החרדי?
מה דעתכם על 'הפתרון' שהחרדי מצא בסוף?
מדוע הצלם נשלח 'למצוא תמונה של חרדי'? את מי זה משרת? מה תמונה כזו מקדמת?
האם הצפירה קשורה לזיכרון? כיצד?

מתוך שלושת הסרטים שראיתם, מה יכול לסייע לכם לזכור?
מה הייתם רוצים לזכור? ולשם מה?

צידה לדרך

שני שירים של יהודה עמיחי, שעסק רבות בזיכרון ושכחה. אפשר להשתמש בהם תוך כדי הדיון על דרכי הזיכרון ומטרתו ואפשר להביאם כצידה לדרך לחשיבה על נטל הזיכרון ועוצמת השכחה.

ומי יזכור ובמה משמרים זיכרון?
במה משמרים בכלל בעולם, משמרים במלח ובסוכר, בחום גבוה ובהקפאה עמוקה
באטימה מוחלטת, בייבוש ובחניטה.
אבל שימור הזיכרון הטוב ביותר הוא
לשמרו בתוך השכחה שאף זכירה אחת
לא תוכל לעולם לחדור לתוכה ולהפריע את מנוחת הנצח של הזיכרון.

(יהודה עמיחי, בתוך פתוח סגור פתוח)

שְהַר הַזְכָּרוֹן יִזְכֵּר בְּמִקוֹמִי,
זֶה תִּפְקִידוֹ. שְהַגֵּן לְזֵכֶר יִזְכֵּר,
שְהַרְחוֹב עַל שֵׁם יִזְכֵּר,
שְהַבְנִין הַיְדוּעַ יִזְכֵּר,
שְבֵיית הַתְּפִלָּה עַל שֵׁם אֱלֹהִים יִזְכֵּר,
שְסֹפֵר הַתּוֹרָה הַמִּתְגַּלְגֵּל יִזְכֵּר,
שְהַיִּזְכֵּר יִזְכֵּר. שְהַדְגִּילִים יִזְכְּרוּ,
הַתְּכָרִיכִים הַצְּבֻעוֹנִיִּים שֶׁל הַהִיסְטוֹרְיָה, אֲשֶׁר
הַגּוֹפִים שְעֵטְפוּ הֶפְכוּ אֶבֶק. שְהַאֲבֵק יִזְכֵּר.
שְהַאֲשֵׁפָה תִזְכֵּר בְּשֵׁעַר. שְהַשְׁלִיָּה תִזְכֵּר.
שְחַיִּית הַשְּׂדֵה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יֵאָכְלוּ וְיִזְכְּרוּ,
שְכֵלִם יִזְכְּרוּ. כְּדֵי שְאוּכַל לְנוּחַ.

(יהודה עמיחי, בתוך מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול)

הורטון שומע משהו

ד"ר סוס – (באנגלית - Dr. Seuss) ההגייה הנכונה היא זויס) הוא שם העט של תאודור סוס גייזל שהיה סופר ומאייר אמריקאי הידוע במיוחד בשל ספרי הילדים שכתב. בניהם: חתול תעלול, אם יוצאים מגיעים למקומות נפלאים, המלחמה על החמאה ועוד עשרות רבות. הוא כתב את ספריו בחריזה קצבית מתובלים במשחקי מילים והמציא מילים שהיו גם הם שעשועי לשון. את רוב ספריו תרגמה לאה נאור בכישרון רב.

כאמור ד"ר סוס גם את אייר את ספריו בסגנון הייחודי שלו שהיה מלא תנועה אולי משום שנמנע מקווים ישרים. באירוי יצר עשרות יצורים חדשים ו'בנה' מכשירים משוכללים ומבנים ייחודיים. כל אילו הפכו את דר' סוס לאחד מסופרי הילדים המוכרים והאהובים בעולם. וספריו נמכרו ביותר מ-200 מיליון עותקים וממשיכים להימכר). אבל חשוב מזה הוא הכוח שהניע את דר' סוס. שהיה ליברל, קרא נגד אפליה של יהודים ושחורים והוא ביטא את מסריו במאות קריקטורות פוליטיות שצייר. ד"ר סוס נפטר בשנת 1991.

הסרט **הורטון שומע משהו**, מבוסס על הספר, Horton Hears a Who!, שחיבר דוקטור סוס בשנת 1954. הוא יצא לאקרנים בשנת 2008 בהפקת אולפני בלו סקיי.

הורטון הפיל שומע קול מתוך גרגר קטן על פרח שנישא עם הרוח לפניו, הוא מגלה שעל גרגר האבק מתקיימת עיר שלמה בשם 'הווייל', הורטון מחליט להגן על העיר בכל מחיר. הוא זוכה ללעג מצד חבריו, כאשר סאוור הקנגורו מסייתה את כולם נגדו ומצהירה שהוא הורס את חינוך הילדים. אך הורטון אינו מוותר וחוזר ומדגיש: **"אדם הוא אדם לא משנה כמה הוא קטן"**. במקביל למאמציו של הורטון להגן על העיר גם ראש העיר עצמה נאלץ להתמודד עם אי האמון של תושבי עירו נוכח ההכרזה המשונה שהם חיים על גרגר אבק המונח על פרח ונישא על ידי פיל...

בשנים האילו החל המאבק הגדול לשיווין השחוקים בארה"ב. אין ספק שדר' סוס שהיה כאמור תומך נלהב במאבק השתמש גם בספר הזה כדי להזכיר ולהדגיש את הערך שבכל אדם. ולחנך את הדור הצעיר לאומץ לב מול כל עוולה.

מפגש ראשון

צפייה התחלה – עד 00:10:52

הורטון שומע משהו. הוא מאמין שמישהו או אולי יותר מימשהו אחד חי על גרגר האבק. והוא מתאמת עם הקנגורה שמוצאת בדמיון שלו סכנה ממשית לכל הסדר והמבנה החברתי בג'ונגל.

עיבוד אישי ביומנים

צפייה 00:22:10 – 00:32:00

הצופים מתוודעים אל העיר המתקיימת על גרגר האבק. ראש העיר נמנע מלספר את המידע שגילה.

עיבוד אישי קצר נוסף

כדאי לבדוק כמה כבר צפו בסרט קודם לכן לפני מתן ההנחיה הזו. קראו את שכתבתם לאחר הצפייה בחלק הראשון. האם הייתם משנים את הדברים לאור 'היכרותכם' עם תושבי העיר 'הו'?

עיבוד משותף

- על אמונה בדבר מה שאינו הגיוני. מהי הזיקה בין אמונה לאמת? מה החשיבות של אמת?
- על עמידה על האמת שלי גם עם כל העולם טוען אחרת. האם נכון תמיד? באיזה מחיר? מה קורה למי שמוותר על האמת שלו לטובת הקונפורמיות? [שימו לב שהורטון מיד גילה מה הבין וראש העיר נמנע מלספר זאת אפילו לאשתו]
- נסו לחשוב על דרכים בהן אפשר לשמור על האמת שלך, רדיקאלית ככל שתהייה מבלי לטלטל את סביבתך ולהסתכן בנידוי חברתי.
- האם יש בכלל דבר כזה 'אמת' מוחלטת?

צידה לדרך

אל תבוא אלי עם כל האמת - אולב האוגה

אל תבוא אלי עם כל האמת.

אל תביא לי את כל הים כשאני צמא.

אל תביא לי את כל השמים כשאני מבקש קצת אור.

בוא עם שמץ, ניצוץ, טיפה של טל,

כשם שצפרים נוטלות איתן רק אגלים

מן הטבילה במים

והרוח רק גרגר של מלח.

מפגש שני

מדקה 00:50:30 עד דקה 00:57:00

ראש העיר לא מצליח לשכנע את אנשיו

מדקה 01:01:00 עד דקה 00:16:30 (ואפשר עד הסוף)

אנשי העיר מבינים שראש העיר צדק ומיד צריכים להוכיח גם לחיות הג'ונגל שהם קיימים, לשם כך הם זקוקים לשיתוף פעולה של כ-ו-ל-ם.

הקנגרו מסבירה מדוע יש להרוס את הגרר ולאן האמונה בעיר המקרוסקופית יכולה לדרדר את חברת בעלי החיים.

והרטון לא מוותר וחוזר על העמדה שלו.

עיבוד אישי ביומן

עיבוד משותף

הסרט הזה יכול להוביל לשיחות רבות.

- מחד אנשי העיר - כיצד יכלו להאמין שעולמם נתון בסכנת חורבן מיידית, האם יכלו למנוע זאת?
- התלות ב'כוח עליון' מחד (הרטון הפיל) שמדבר אליהם מן השמים רואה ואינו נראה. ומאידך מוגבלותו של אותו כח עליון והכוח שלהם לפעול.
- המעבר מאמונה פסיבית למעשה אקטיבי. כוחו של היחיד בתוך הכלל גם שכולם כבר מאמינים עדין צריך שכולם יפעלו כדי להצליח.
- הבחירה שלהם לצעוק '**אנחנו כאן**' כמובן מפנה אותם אל 'האנשים השקופים'.
- ומצד שני חיות הג'ונגל – החשש מפני ערעור סדרי בראשית שיוביל לאנרכיה. הסכנה שהם מוצאים בדמיון אל מול עובדות וסדר ברור.
- מרגע שחיות הג'ונגל שמעו את קולם של אנשי העיר לכולם היה ברור שיש להגן עליה. כביכול הסרט לא מציב שאלה על ערך חיי אדם אלא רק על ההנחה שיש קיום על גרגר האבק. אפשר לשאול על זה שלוש שאלות:
- האחת ביחס לסרט, אם זה באמת המסר שלו מדוע הרטון חוזר על המשפט "אדם הוא אדם לא משנה כמה הוא קטן"?
- השנייה האם ההנחה הזו מתאימה למציאות החיים שלנו?
- והשלישית מחברת בין השתיים – מדוע בחר דר' סוס להעמיד את ערך חיי האדם בזיקה לשאלת סדרים חברתיים, ראייה והתמודדות עם מציאות נוספות? [כאן ניתן להזכיר לילדים את המציאות בה נכתב הספר, מספר שנים אחרי שזוועות השואה נתגלו ובזמן מאבק השחורים לשיווין]

צידה לדרך

דבריו של אלברט איינשטיין מתייחסים אל האמונה בכוח עליון בלתי נראה

"הדת שלי מורכבת מהערצה כנועה, לרוח עילאית בלתי מוגבלת, המגלה את עצמה בפרטים קלי הדעת, שאנו מסוגלים לתפוש במוחותינו השבריריים והחלושים. השכנוע העמוק הזה בנוכחותו של כוח תבוני עליון, המתגלה ביקום שאינו ניתן להבנה, הוא מושג האל שלי".